

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA MANAŽMENTU KULTÚRY A TURIZMU

BAKALÁRSKA PRÁCA

2010

Michal Cintula

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KULTÚRNY A PRÍRODNÝ POTENCIÁL V
HORNONITRIANSKOM REGIÓNE CESTOVNÉHO RUCHU

Bakalárska práca

Študijný program: kulturológia v špecializácii riadenie kultúry a turizmu

Školiace pracovisko: Katedra manažmentu kultúry a turizmu FF UKF v Nitre

Školiteľ: PhDr. Boris Michalík, PhD.

2010

Michal Cintula

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne s použitím literatúry, ktorú uvádzam v zozname Literatúra a pramene.

V Nitre dňa 3.4. 2010

.....

Michal Cintula

Pod'akovanie

Ďakujem školiteľovi PhDr. Borisovi Michalíkovi, PhD. za odborné vedenie, cenné rady, metodické a praktické pripomienky a čas, ktoré mi poskytol pri vypracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa zaoberá prírodným a kultúrnym potenciálom Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Jej cieľom je zhromaždiť informácie o predpokladoch cestovného ruchu v Hornonitrianskom regióne cestovného ruchu, charakterizovať ho a vypracovať analýzu regiónu z pohľadu jeho potenciálu cestovného ruchu. Práca sa skladá z úvodnej teoretickej časti, z časti popisujúcej región a jednotlivé atraktivity cestovného ruchu v regióne a z časti, v ktorej je analyzovaný tento potenciál. Na základe analýzy akcentuje na vytvorenie jednotného Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu pričlenením okresov Topoľčany, Partizánske a Bánovce nad Bebravou k existujúcemu regiónu okresu Prievidza, Horná Nitra a k rekonštrukcii a využitiu historických objektov regiónu nachádzajúcich sa v zlom stave. Prínos práce spočíva v zhromaždení menej známych atraktivít cestovného ruchu v regióne a vo vytvorení analýzy jeho potenciálu pre cestovný ruch.

Kľúčové slová: potenciál cestovného ruchu, región cestovného ruchu, atraktivity cestovného ruchu

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with natural and cultural potential of the Hornonitriansky tourist region. The main aims of this thesis are to collect information about conditions of tourism in this region, to characterize it and to elaborate an analysis of the region in terms of its tourist potential. The work consists of an introductory theoretical part, then a part describing region and individual tourist attractions in it and a part involving the analysis of this potential. On the base of mentioned analysis, this thesis accentuates the creation of a unified Hornonitriansky tourist region by affiliation of three districts Topolčany, Partizánske and Bánovce nad Bebravou to the existing region of Prievidza district called Horná Nitra and the reconstruction and then the use of historical monuments and buildings located in the region. The contribution of the work rests in the collection of lesser-known tourist attractions in the region and the creation of the analysis of its tourist potential.

Key words: tourist potential, tourist region, tourist attractions

OBSAH

ABSTRAKT	5
ABSTRACT	6
OBSAH	7
ÚVOD	8
1 CIELE PRÁCE	10
2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA	11
3 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	12
3.1 Ponuka cestovného ruchu	15
3.1.1 Kultúrne dedičstvo	16
3.1.2 Prírodné dedičstvo	17
3.2 Región cestovného ruchu	19
4 HORNONITRIANSKY REGIÓN CESTOVNÉHO RUCHU	21
5 PRÍRODNÝ POTENCIÁL REGIÓNU	24
5.1 Pohoria	24
5.2 Chránené územia	26
5.3 Vodné nádrže	27
5.4 Minerálne a termálne pramene	28
6 KULTÚRNY POTENCIÁL REGIÓNU	30
6.1 Okres Prievidza	30
6.2 Okres Topoľčany	34
6.3 Okres Partizánske	37
6.4 Okres Bánovce nad Bebravou	39
7 ANALÝZA POTENCIÁLU HORNONITRIANSKEHO REGIÓNU CESTOVNÉHO RUCHU	42
ZÁVER	47
LITERATÚRA A PRAMENE	49
PRÍLOHY	53

ÚVOD

Slovensko, aj napriek svojej malej rozlohe, má veľmi dobré podmienky pre existenciu a rozvoj cestovného ruchu. Takmer 62% územia tvoria hory a horské oblasti. Tie poskytujú vhodné podmienky pre zimnú a letnú turistiku, športový a rekreačný cestovný ruch. Veľkou devízou Slovenska je taktiež množstvo termálnych a minerálnych prameňov, vďaka ktorým existuje veľa termálnych kúpalísk, kúpeľov a v poslednej dobe vzniklo tiež niekoľko veľkých aquaparkov. Veľké množstvo kultúrno-historických pamiatok podmieňuje existenciu kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu.

Napriek týmto priaznivým podmienkam nie je cestovný ruch na Slovensku rozvinutý v dostatočnej miere. O tento stav sa pričínili dlhé roky neexistencie systémového a strategického rozvoja, minimálnej podpory zo strany štátu, slabej propagácie a v minimálnej miere existujúca spolupráca medzi jednotlivými subjektmi, ktoré pôsobia v cestovnom ruchu.

Čiastkové priaznivé zmeny začali prichádzať až v poslednom desaťročí. Bola vypracovaná a prijatá Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu na Slovensku do roku 2013, vytvorená Slovenská agentúra pre cestovný ruch s cieľom prezentovať Slovensko ako destináciu cestovného ruchu v zahraničí a taktiež bola vypracovaná Regionalizácia cestovného ruchu v SR. Tento dokument rozdelil Slovensko na základe podobných geografických a historických podmienok, podmienok infraštruktúry, podobnosti podmienok pre turizmus a iných podmienok na 21 regiónov cestovného ruchu.

My sme si na rozpracovanie v bakalárskej práci vybrali Hornonitriansky región. V povedomí veľkého množstva Slovákov málo identifikovateľný región, u mnohých z nich spájaný hlavne s baníckou činnosťou, existenciou veľkých priemyselných podnikov a v posledných rokoch aj výskytom veľkých katastrof. Len málo ľudí, ktorí nežijú v tomto regióne si ho spája s cestovným ruchom a pozná minimálne dve lokality, ktoré vnímajú v spojitosti s cestovným ruchom. Horná Nitra disponuje množstvom kultúrno-historických pamiatok, nádhernou prírodou, jedinečným banským skanzenom, a taktiež na Slovensko nezvyčajným zhlukom atrakcií v Bojniciach. Práve toto slabé povedomie o atrakciách Hornonitrianskeho regiónu nás viedlo k výberu tejto témy.

Zhromaždenie potenciálu cestovného ruchu je veľmi dôležité pre jeho ďalší rozvoj a spoluprácu všetkých subjektov podieľajúcich sa na cestovnom ruchu vo všetkých regiónoch. V súčasnej dobe sa vďaka rýchlo vyvíjajúcej dopravnej infraštruktúre a

dopravným možnostiam skracuje čas na prepravu medzi cieľovými miestami cestovného ruchu. Turistom nestačí navštíviť jednu atrakciu za deň a ako svoj turistický cieľ si vyberajú miesta s kumuláciou turistických atrakcií. Vytvorenie možností pre turistov na trávenie ich celého vyhradeného času v danom regióne, je motiváciou pre spoluprácu inštitúcií v rámci regiónu a jeho jednotnú propagáciu. Taktiež obrovská konkurencia, ostatných lokalít a regiónov na Slovensku, v susedných krajinách ale aj vzdialenejších destináciách nútia hlavne regióny ako Horná Nitra k dôkladnejšej a systematickejšej spolupráci a propagácii.

1 CIELE PRÁCE

Cieľom bakalárskej práce je zhromaždiť informácie o predpokladoch cestovného ruchu v Hornonitrianskom regióne cestovného ruchu a vypracovať analýzu regiónu z pohľadu jeho potenciálu cestovného ruchu.

V prvej časti práce chceme bližšie preskúmať súčasný stav danej problematiky z teoretického hľadiska.

V druhej časti by sme chceli popísať hlavné atraktivity cestovného ruchu v regióne, ich využitie a vzťah k cestovnému ruchu.

V záverečnej časti práce sa pokúsime analyzovať súčasný stav regiónu z hľadiska potenciálu cestovného ruchu a popísať vyhliadky rozvoja cestovného ruchu v regióne v blízkej budúcnosti.

Dovoľujeme si vysloviť názor, že Hornonitriansky región so svojim bohatým a pestrým potenciálom cestovného ruchu je schopný konkurovať ostatným regiónom Slovenska v rámci domáceho cestovného ruchu.

2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Prvým a základným bodom pred samotným písaním bakalárskej práce bolo vyhľadanie a výber najvhodnejších atraktivít pre cestovný ruch v Hornonitrianskom regióne cestovného ruchu. Ďalším krokom bolo vyhľadanie literatúry a ostatných dostupných informácií potrebných pre naštudovanie si danej problematiky. Po ich zhromaždení bolo dôležité preskúmať všetky publikácie a oficiálne internetové stránky o vybraných prvkoch prírodného a kultúrneho potenciálu regiónu. Následne sme ich porovnali a vyseletovali najvhodnejšie z nich. Po ich syntéze sme jednotlivé atraktivity logicky zoradili. Významnou časťou písania práce bolo vytvorenie analýzy potenciálu cestovného ruchu Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Tú sme vytvorili na základe porovnania rovnakých alebo podobných prvkov potenciálu cestovného ruchu s ostatnými slovenskými regiónmi cestovného ruchu. V tejto časti práce sme vo veľkej miere využili metódy indukcie a dedukcie.

Bakalárska práca obsahuje úvod a štyri kapitoly. Prvá kapitola charakterizuje polohu, prírodné pomery, administratívne členenie, obyvateľstvo, priemysel a dopravnú dostupnosť Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Druhá kapitola sa zaoberá jeho prírodným potenciálom, s akcentom na pohoria, chránené územia a termálne pramene. V tretej kapitole sú zhromaždené základné informácie o atraktivitách regiónu z pohľadu kultúrneho potenciálu. Jednotlivé kultúrne pamiatky a inštitúcie sú zoradené podľa ich príslušnosti k jednotlivým okresom regiónu. Posledná kapitola analyzuje silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby z hľadiska potenciálu cestovného ruchu regiónu.

3 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

Prírodný a kultúrny potenciál dáva cestovnému ruchu na Slovensku veľkú možnosť stať sa významným odvetvím národného hospodárstva a zaujať významné postavenie v spoločnosti. Naplnenie tohto predpokladu závisí vo veľkej miere od cielenej prestavby a rozvoja celého systému cestovného ruchu na Slovensku. Tento proces má umožniť využívanie prírodných zdrojov, vybudovaných kapacít, zariadení a poskytovaných služieb v súlade s trvalo udržateľným rastom. Popri rozhodujúcej úlohe súkromného sektora v rozvoji cestovného ruchu, úlohou verejného sektora je vytvorenie stratégie jeho rozvoja a určenie nástrojov na jej dosiahnutie. Dlhoročný dopyt po takýchto systémových nástrojoch priviedol v roku 2007 vládu Slovenskej republiky k prijatiu Štátnej politiky cestovného ruchu. Tento dokument nadviazal na Novú stratégiu rozvoja cestovného ruchu do roku 2013 prijatú taktiež v roku 2007 a na Regionalizáciu cestovného ruchu v Slovenskej republike z roku 2005.¹

Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2013 vytýčila strategický cieľ pre cestovný ruch, ktorým je zvyšovanie jeho konkurencieschopnosti vďaka zlepšenému využívaniu potenciálu, so zámerom vyrovnávania regionálnych nerovností a tvorby nových pracovných príležitostí. Na uskutočnenie tohto cieľa je definovaných päť špecifických cieľov:

1. posilnenie postavenia odvetvia cestovného ruchu v národnom hospodárstve,
2. zvýšenie atraktívnosti Slovenska ako dovolenkového cieľa,
3. zvýšenie objemu pobytového cestovného ruchu,
4. zlepšenie štruktúry zahraničných návštevníkov Slovenska skvalitňovaním poskytovaných služieb,
5. podpora tvorby nových pracovných príležitostí najmä v regiónoch s významným potenciálom pre cestovný ruch.²

Zo stratégie vyplýva (2007), že ťažiskovými formami cestovného ruchu na Slovensku, s najlepšimi predpokladmi rozvoja v najbližších rokoch sú:

¹ Štátna politika cestovného ruchu Slovenskej republiky [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/statna-politika-cestovneho-ruchu-slovenskej-republiky-6283/127968s>>.

² Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike do roku 2013 [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/nova-strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu-sr-do-roku-2013/130538s>>.

1. Kúpeľný a zdravotný cestovný ruch

Kvalita liečivých vôd, klímy a vysoký štandard zdravotníckych služieb v slovenských kúpeľoch radia Slovensko medzi vyspelé krajiny Európy v tomto odvetví. V súčasnosti sa vo výraznej miere presadzuje produkt wellness. Pre zvýšenie konkurencieschopnosti kúpeľov na svetovom trhu je potrebné zvýšiť kvalitu doplnkových služieb, kúpeľného prostredia a ponuku aktivít na voľný čas.

2. Mestský a kultúrno-poznávací cestovný ruch

Potenciál našich miest v tomto odvetví je v súčasnosti využívaný nedostatočne. Jednou z príčin tohto stavu je zlý stav hradov, zámkov, kaštieľov, zemianskych kúrií, meštianskych domov a technických pamiatok. Na ich obnovu je možné využiť finančné prostriedky z európskych štrukturálnych fondov alebo ich ponúknuť investorom. Po rekonštrukcii sa dajú využiť ako ubytovacie, reštauračné, kultúrne alebo spoločenské zariadenia. Pri rekonštrukcii je potrebné rešpektovať pravidlá ochrany pamiatok a kultúrneho dedičstva.

3. Letná turistika a pobyty pri vode

Je najmasovejšia forma rekreácie v letných mesiacoch. Na Slovensku už v súčasnosti existuje množstvo stredísk pre vodné športy, aquaparkov a termálnych kúpalísk. Výstavba nových takýchto zariadení a stredísk prispieva k znižovaniu sezónnosti a rozširuje možnosti pohybových a zábavných aktivít pre dovolenkára.

4. Vidiecky cestovný ruch a agroturistika

Možno ho opísať ako využívanie voľného času na vidieku s ubytovaním v rodinách alebo vidieckych domoch. Na Slovensku je to relatívne mladé odvetvie, avšak v zahraničí sa stáva veľmi populárnym. Slovensko má šancu uspieť na medzinárodnom trhu vidieckej turistiky.

5. Zimný cestovný ruch

Slovensko má veľmi dobré podmienky pre existenciu a rozvoj tohto odvetvia. Pri jeho rozvoji treba uprednostňovať prebudovanie a skvalitnenie už existujúcich lyžiarskych stredísk. Predlžovanie sezóny a garancia snehu vedie strediská ku skvalitňovaniu zasnežovacích zariadení.³

³ *Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike do roku 2013* [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/nova-strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu-sr-do-roku-2013/130538s>>.

Keďže cestovný ruch je prierezovým odvetvím hospodárstva, úlohy pre napĺňanie špecifických cieľov Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2013 sú rozdelené medzi viacero rezortov hospodárstva. Mnohé z nich budú plnené na národnej úrovni, ale budú mať tiež nepriamy vplyv na regióny. Veľké príležitosti pre rozvoj cestovného ruchu priamo v regiónoch ponúka uskutočňovanie týchto úloh:

- podpora vstupu podnikateľských subjektov poskytnutím investičných stimulov podľa nových pravidiel a v maximálnej miere zvyšovanie prílevu priamych investícií do odvetvia s následným zvýšením konkurencieschopnosti v ňom,
- podpora domáceho cestovného ruchu prostredníctvom zavedenia systému rekreačných šekov a vytvorením Národného jednotného informačného systému cestovného ruchu⁴ na internete ako jeho marketingového nástroja,
- podpora začínajúcich podnikateľov prostredníctvom poradenskej a vzdelávacej činnosti,
- podpora tzv. šetrných foriem cestovného ruchu na prírodu a krajinu (cykloturizmus, vidiecka turistika, ekoturistika, horské športy, agroturistiky, vodné športy, jazdectvo, golfový turizmus, ...),
- podpora urýchlenia vypracovania zonácie chránených území v súlade s európskymi normami, pre vytvorenie jasných podmienok k uskutočňovaniu cestovného ruchu v týchto územiach pri súčasnom zachovaní cieľov ochrany prírody,
- podpora využitia kultúrnohistorických pamiatok nadregionálneho významu,
- podpora vzniku skanzenov, náučných chodníkov, geoparkov a centier poukazujúcich na banícku činnosť v regióne s cieľom záchrany banských diel a zariadení,
- podpora obnovy kúpeľných zariadení, termálnych kúpalísk, aquaparkov, kompletizácie lyžiarskych stredísk, športových areálov a výstavby infraštruktúry pre kongresový cestovný ruch.⁵

Hlavné priority pre rozvoj domáceho a aktívneho zahraničného cestovného ruchu na Slovensku by mali v najbližších rokoch vytvárať lepšie podmienky pre rozvoj regiónov cestovného ruchu a s tým súvisiace vytváranie nových pracovných miest a znižovanie

⁴ Národný informačný systém cestovného ruchu Slovenskej republiky na internete bude poskytovať aktuálne informácie o atraktívnej ponuke domáceho cestovného ruchu v 8 jazykových verziách.

⁵ *Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike do roku 2013* [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/nova-strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu-sr-do-roku-2013/130538s>>.

nezamestnanosti v nich. Rozvoj by sa mal uskutočniť prostredníctvom lepšieho využitia prírodného a kultúrneho potenciálu cestovného ruchu, čiže využitiu kultúrneho a prírodného dedičstva a ostatných atraktivít regiónov.⁶

3.1 Ponuka cestovného ruchu

Je formovaná súborom všetkých prvkov, ktoré tvoria statky v cestovnom ruchu. Jej nositeľom je cieľové miesto, podniky a inštitúcie cestovného ruchu. Poznáme primárnu a sekundárnu ponuku cestovného ruchu.

1. Primárna ponuka cestovného ruchu:

Je potenciál vytvorený človekom, čiže antropogénny alebo potenciál daný prírodou. Medzi prírodné atraktivity patria pohoria, krasové formy, vodné plochy, vodné toky, gejzíry, termálne pramene, vodopády, fauna a flóra. Človekom vytvorené atraktivity sú archeologické náleziská a zbierky, architektonické pamiatky, pamätné izby, pamiatky ľudového umenia, umelecko-výtvarné diela, hmotný a duchovný folklór, rodiská a pôsobiská národných dejateľov a kultúrno-osvetové zariadenia a organizované podujatia ako folklórne slávnosti, koncerty, festivaly, jarmoky, športové a politicko-spoločenské podujatia. Primárna ponuka nie je po krajine rozmiestnená rovnomerne a môže mať miestny, celoštátny alebo medzinárodný význam. Zvyčajne je motívom účasti na cestovnom ruchu, čiže je rozhodujúcim faktorom, ktorý ovplyvňuje návštevu regiónu.⁷

2. Sekundárna ponuka cestovného ruchu:

Sú to prostriedky na dosiahnutie cieľa cestovania, ktoré vytvárajú podmienky pre využívanie primárnej ponuky. Sú to rôzne stravovacie a ubytovacie zariadenia, zariadenia na vykonávanie rekreačných a kultúrnych aktivít typických pre cestovný ruch. Patria sem aj prvky všeobecnej, obchodnej, komunálnej a zdravotníckej infraštruktúry.⁸

⁶ Štátna politika cestovného ruchu Slovenskej republiky [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/statna-politika-cestovneho-ruchu-slovenskej-republiky-6283/127968s>>.

⁷ GÚČIK, M. a kol. Cestovný ruch. Hotelierstvo. Pohostinstvo, s. 143.

⁸ GÚČIK a kol., ref. 7, s. 159.

3. 1. 1 Kultúrne dedičstvo

Kultúrne dedičstvo je „súhrn artefaktov, hodnôt, noriem a kultúrnych vzorov odovzdávaný ďalším generáciám. Vývojom priberá nové prvky. V cestovnom ruchu je objektom záujmu návštevníkov.“⁹

Podľa Deklarácie Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva, je kultúrne dedičstvo Slovenskej republiky „nenahraditeľným bohatstvom štátu a jeho občanov, je dokladom vývoja spoločnosti, filozofie, náboženstva, vedy, techniky, umenia, dokumentom vzdelanostnej a kultúrnej úrovne slovenského národa, iných národov, národnostných menšín, etnických skupín a jednotlivcov, ktorí žijú alebo v minulosti žili na území Slovenska“¹⁰. Podľa Lenovského (2008 : 102), je toto vymedzenie nedostatočné z toho hľadiska, že ide o štátnu definíciu a jej obsah zahŕňa iba jeho územie a obyvateľov. Z národného a národnostného hľadiska je, podľa neho, pre kultúrne dedičstvo Slovenska veľmi dôležitý aj vklad Slovákov žijúcich na území iných štátov.¹¹

Legislatíva Slovenskej republiky kategorizuje kultúrne dedičstvo prostredníctvom druhovej klasifikácie. Všetky jeho prvky rozdeľuje na nehmotné a hmotné hodnoty, hnutelné a nehmotelné veci. Z hľadiska atraktívnosti pre cestovný ruch sú najzaujímavejšími zbierky múzeí a galérií, diela výtvarného, úžitkového a ľudového umenia, diela dizajnu, architektonické objekty, urbanistické súbory, archeologické nálezy a lokality, objekty ľudového staviteľstva, pamiatky výroby, vedy a techniky, historické záhrady, parky a kultúrna krajina.¹²

Spojitosť medzi cestovným ruchom a kultúrnym dedičstvom spočíva v ich vzájomnej interakcii. Na jednej strane je kultúrne dedičstvo významnou časťou ponuky cestovného ruchu a na druhej strane je cestový ruch jedným z hlavných prostriedkov najvhodnejšieho využitia, obnovy, rozvoja a ochrany kultúrneho dedičstva. V rámci ponuky cestovného ruchu je kultúrne dedičstvo využívané hlavne prostredníctvom

⁹ GÚČIK a kol., ref. 7, s. 84.

¹⁰ Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva [online]. 2009. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/zakladne-dokumenty/deklaracia-nr-sr-o-ochrane-kutlurneho-dedicstva>>.

¹¹ LENOVSÝ.L. a kol. Cestovný ruch a kultúrne dedičstvo, s. 102.

¹² Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva [online]. 2009. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/zakladne-dokumenty/deklaracia-nr-sr-o-ochrane-kutlurneho-dedicstva>>.

kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu ale aj ako doplnok v rámci ponuky iných druhov.¹³

Ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom v kompetencii štátu a vykonáva sa na základe rešpektovania individuálnych práv a slobôd občanov. Je zakotvená v 44. článku Ústavy SR, podľa ktorej je každý občan povinný chrániť, zveľaďovať a nesmie poškodzovať kultúrne dedičstvo. Správu a ochranu s celoslovenskou pôsobnosťou vykonáva Pamiatkový úrad SR, ktorý je rozpočtovou organizáciou Ministerstva kultúry SR.¹⁴ Ďalšie vybrané legislatívne rámce a medzinárodné dohovory v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva na Slovensku:

- Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva Z.z Slovenskej republiky č. 91 / 2001, čiastka 39 z 20. marca 2001
- Zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu
- Konvencia o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, Paríž 1972
- Medzinárodná charta o ochrane a obnove pamiatok a pamiatkových sídel, Benátky 1964
- Zákon č. 115/1998 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov múzejnej hodnoty a galerijnej hodnoty¹⁵

3. 1. 2 Prírodné dedičstvo

Prírodným dedičstvom sú „prírodné pamiatky pozostávajúce z fyzickej alebo biologickej formácie alebo ich skupín, ktoré majú jedinečnú estetickú alebo vedeckú hodnotu, geologické a fyziografické lokality a zóny ohrozených druhov, ako aj prírodné oblasti alebo časti prírody významné z hľadiska vedy, prírodnej krásy a záchrany. V cestovnom ruchu je objektom záujmu návštevníkov.“¹⁶

Takmer štvrtinu územia Slovenska tvoria vzácne biotopy, čo predstavuje najväčší podiel chránených území v porovnaní s rozlohou v rámci EÚ. Ochrana prírody je na Slovensku zakotvená v 44. článku Ústavy SR, podľa ktorej má každý občan právo na

¹³ LENOVSKEÝ a kol., ref. 11, s. 7,113.

¹⁴ Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva [online]. 2009. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/zakladne-dokumenty/deklaracia-nr-sr-o-ochrane-kutlurneho-dedicstva>>.

¹⁵ PUSR sa riadi týmito predpismi [online]. 2009. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/zakladne-dokumenty>>.

¹⁶ GÚČIK a kol., ref. 7, s. 143.

priaznivé životné prostredie, každý je povinný chrániť, zveľaďovať ho a nesmie ho nad mieru povolenú zákonom poškodzovať. Ústredným orgánom pre ochranu prírody a krajiny je Ministerstvo životného prostredia SR.¹⁷

Základným legislatívnym dokumentom ochrany prírody a krajiny na Slovensku je zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ktorý upravuje práva a povinnosti orgánov štátnej správy a obcí, fyzických a právnických osôb pri ochrane prírody a krajiny. Jeho cieľom je utvárať podmienky na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie a udržanie ekologickej stability. Zákon ustanovuje územnú ochranu Slovenska ako jeden zo spôsobov vykonania týchto cieľov. Pre naše územie platí päť stupňov ochrany a platí, že so zvyšujúcim stupňom sa rozsah obmedzení zvyšuje. Prvý stupeň ochrany platí na celom území Slovenska a je bez územnej ochrany. „Za chránené územia (CHÚ) možno vyhlásiť lokality, na ktorých sa nachádzajú biotopy európskeho významu a biotopy národného významu, biotopy druhov európskeho významu, biotopy druhov národného významu a biotopy vtákov vrátane sťahovavých druhov, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, významné krajinné prvky alebo územia medzinárodného významu.“¹⁸

Tento zákon na Slovensku vymedzuje tieto kategórie chránených území:

1. Veľkoplošné chránené územia (VCHÚ)
 - Chránená krajinná oblasť (CHKO)
 - Národný park (NP)
2. Maloplošné chránené územia (MCHÚ)
 - Prírodná rezervácia (PR) a národná prírodná rezervácia (NPR)
 - Prírodná pamiatka (PP) a národná prírodná pamiatka (NPP)
 - Chránený krajinný prvok (CHKP)¹⁹
 - Chránené areáli (CHA)

Po vstupe do EÚ sa na Slovensku začala vytvárať súvislá európska sústava chránených území NATURA 2000. Tieto územia sú určené na ochranu biotopov,

¹⁷ Ústava Slovenskej republiky [online]. c. 2010. [cit. 2010. 02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1013>>.

¹⁸ Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR [online]. 2005. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://uzemia.enviroportal.sk/about#PR-NPR>>.

¹⁹ Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR [online]. 2005. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://uzemia.enviroportal.sk/about#PR-NPR>>.

živočíšnych a rastlinných druhov, ktoré sú na území členských štátov EÚ vzácne alebo ohrozené. Jej cieľom je zachovať prírodné dedičstvo významné pre celú EÚ, zabezpečiť jeho ochranu a podporiť tie aktivity v chránených územiach, ktoré sú v súlade so záujmami ochrany prírody. Pri tvorbe tejto sústavy sa členské štáty EÚ riadia týmito smernicami, ktoré SR uplatnila v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny:

- Smernicou Rady č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (tzv. Smernica o vtákoch)
- Smernicou Rady č. 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov rastlín (tzv. Smernica o biotopoch)

Súvislú európsku sústavu chránených území NATURA 2000 tvoria:

- Územia európskeho významu (ÚEV)
- Chránené vtáacie územia (CHVÚ)

Zvláštna pozornosť sa v SR venuje ochrane jaskýň a prírodných vodopádov, ktoré sú podľa zákona o ochrane prírody a krajiny prírodnými pamiatkami (PP) a najvýznamnejšie z nich národnými prírodnými pamiatkami (NPP) a taktiež ochrane stromov, keď najvýznamnejšie sú vyhlásené za chránené stromy (CHS).²⁰

3. 2 Región cestovného ruchu

Región cestovného ruchu je oblasť s určitým stupňom kompaktnosti z hľadiska krajiny, kultúry a histórie. Je to územie, v ktorom sa využívajú prvky primárnej a sekundárnej ponuky cestovného ruchu a ekonomické zdroje na organizovanie ekonomických a sociálnych činností. Pre návštevníkov predstavuje identifikovateľnú územnú jednotku vyvíjajúcu aktivity na trhu. Jeho hlavnou úlohou je ponúkание a podpora predaja produktov cestovného ruchu. Regióny môžu byť rôzne veľké a nemusia sa stotožňovať s územno-správnymi jednotkami.²¹ Za regióny cestovného ruchu možno považovať kontinenty, časti kontinentov, štáty, časti štátov, administratívne celky štátov alebo teoreticky vymedzené časti štátov, podobným spôsobom ako v Regionalizácii cestovného ruchu v Slovenskej republike.

Dokument Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike vydaný Ministerstvom hospodárstva v roku 2005 rozdeľuje Slovensko na 21 regiónov cestovného

²⁰ Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR [online]. 2005. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://uzemia.enviroportal.sk/about#PR-NPR>>.

²¹ GÚČIK a kol., ref. 7, s.150.

ruchu.²² Tento dokument nie je legislatívnym rámcom, je to len pomôcka pre subjekty pôsobiace v cestovnom ruchu. Hlavným cieľom pri jeho tvorbe bolo rozdelenie celého územia Slovenska na regióny a zhodnotenie ich potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu. Vznik tohto dokumentu vyplynul z potreby koordinovať rozvoj turizmu na regionálnej úrovni a z potreby poskytnúť systémový pohľad na porovnanie možností rozvoja turizmu v jednotlivých regiónoch. Regionalizácia nemá univerzálnu platnosť a nie je vhodná pre všetky účely. Preto je možné, že v daných regiónoch budú vznikať rôzne podnety pre tvorbu organizačných celkov iných veľkostí.²³

²² Pozri tiež Prílohu 1.

²³ *Regionalizácia str. 1-22* [online]. 2005. [cit. 2010.03.01.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr-5699/127384s>>.

4 HORNONITRIANSKY REGIÓN CESTOVNÉHO RUCHU

Hornonitriansky región cestovného ruchu sa nachádza v západnej časti Slovenska. Z administratívneho hľadiska je to nehomogénny región a nekopíruje slovenské administratívne celky. Tvoria ho okresy Bánovce nad Bebravou, Partizánske a Prievidza, ktoré sú súčasťou Trenčianskeho vyššieho územného celku a okres Topoľčany, ktorý je súčasťou Nitrianskeho vyššieho územného celku. Celková rozloha regiónu je 2320km². Najväčším okresom je Prievidza s 960km² a najmenším Partizánske s 301km². V regióne sa nachádza 171 obcí, z ktorých Prievidza, Nováky, Handlová, Bojnice, Topoľčany, Partizánske a Bánovce nad Bebravou majú štatút mesta. Administratívna nehomogénnosť regiónu bola výrazná aj v minulosti. Od 13.storočia až do roku 1850 bolo územie regiónu súčasťou 3 stolíc. Väčšina územia spadala pod Nitriansku stolicu, časť obcí na západe bánovského okresu patrila Trenčianskej a časť obcí na východe Tekovskej stlici. V roku 1850 boli stolice premenované na župy. Až do roku 1923 prichádza k častým zmenám územnej príslušnosti niektorých obcí k spomínaným trom župám. Pri zmene administratívneho členenia v roku 1923 vznikli okresy Topoľčany, Prievidza a Bánovce nad Bebravou. Okres Partizánske vznikol vyčlenením niektorých obcí z okresov Prievidza a Topoľčany až v roku 1949, kedy bolo v Československu zavedené krajské zriadenie. V rokoch 1949 – 1960 patrili všetky okresy regiónu pod Nitriansky kraj. Pri vytvorení veľkých okresov na Slovensku, v roku 1960, zanikli okresy Bánovce nad Bebravou a Partizánske. Okres Topoľčany bol súčasťou Západoslovenského a okres Prievidza Stredoslovenského kraja, čím sa prvýkrát v histórii odčlenil od Ponitria. V roku 1990 boli zrušené kraje a územie Hornonitrianskeho regiónu bolo naďalej rozdelené do okresov Topoľčany a Prievidza. Súčasnú podobu administratívneho členenia nadobudol región a celé Slovensko v roku 1996.²⁴

Podľa evidencie Štatistického úradu Slovenskej republiky²⁵ bol na konci roku 2008 celkový počet obyvateľov regiónu 298 878, z toho 151 876 tvorili ženy a 147 002 muži. Najväčší okres z hľadiska počtu obyvateľov je Prievidza, v ktorej v roku 2008 žilo 139 639 obyvateľov, nasledovaná okresmi Topoľčany s 73 958 obyvateľmi, okresom Partizánske

²⁴ KOREC, P. a kol. Kraje a okresy Slovenska, s. 88-90,105-107,113-116,148-151.

²⁵ *Počet obyvateľov podľa pohlavia a územia v okresoch a mestách Trenčianskeho kraja za rok 2008* [online]. 2009. [cit. 2010.03.10]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=18174>> a *Pohyb obyvateľstva v Nitrianskom kraji za rok 2008* [online]. 2009. [cit. 2010.03.10.]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=17841>>.

s 47 282 obyvateľmi a najmenším okresom sú Bánovce nad Bebravou s 37 999 obyvateľmi. Najväčším mestom regiónu je Prievidza s 50 664 obyvateľmi, druhé sú Topoľčany s 28 566 obyvateľmi, tretie Partizánske s 24 263 obyvateľmi a štvrté Bánovce nad Bebravou s 20 453 obyvateľmi. Zvyšné tri mestá majú pod 20 000 obyvateľov.

Hlavnou osou a tepnou regiónu z geografického hľadiska je rieka Nitra. Na severe preteká centrálnou časťou okresu Prievidza, ktorou je Hornonitrianska kotlina. Tá je obklopená zo západu Strážovskými vrchmi, zo severu pohoriami Malou Fatrou a Žiarom a na východe Kremnickými vrchmi a pohorím Vtáčnik. Ďalšími väčšími vodnými tokmi v okrese Prievidza sú Nitrica a Handlovka. Centrálné časti okresov Partizánske a Topoľčany sa rozprestierajú na severnom výbežku Nitrianskej nížiny, ktorú tu predstavuje Nitrianska pahorkatina a Nitrianska niva. Tie na juhovýchode prechádzajú do pohoria Tribeč a na západe do pohoria Považský Inovec. Rieka Nitra na území týchto okresov priberá štyri významnejšie prítoky z pravej strany. Sú nimi Nitrica, Bebrava, Radošinka a Bojnianka. Územie bánovského okresu leží taktiež na výbežku Podunajskej pahorkatiny. Tento výbežok tu predstavuje Bánovská pahorkatina a Bebravská niva. Zo severu a z východu sú tieto útvary lemované Strážovskými vrchmi a zo západu Považským Inovcom. Osou okresu je rieka Bebrava. Najvyšším bodom Hornonitrianskeho regiónu je vrchol Vtáčnika vysoký 1 346 m n. m. a najnižší bod, 149 m n.m., sa nachádza v katastri obce Koniarovce v okrese Topoľčany.²⁶

Podobne ako na celom území Slovenska aj v tomto regióne prebehla a stále prebieha transformácia v hospodárskom sektore. Dominantné postavenie v priemysle si aj naďalej udržuje ťažobný priemysel. K ťažbe hnedého uhlia a lignitu dochádza na severe regiónu v Hornonitrianskej kotline. Druhým najvýznamnejším odvetvím je chemický priemysel, ktorý reprezentuje závod v Novákoch. V Zemianskych Kostol'anoch sa nachádza jedna z dvoch slovenských tepelných elektrární. Ďalšími významnými odvetviami v regióne sú drevársky a nábytkársky, strojársky, textilný, kožušnícky a elektrotechnický priemysel. V Partizánskom boli v minulosti vybudované veľké obuvnícke závody, ktoré však v súčasnosti strácajú svoj význam. V tomto roku tiež skončila dlhoročná tradícia varenia piva v Topoľčanoch, odkiaľ presunuli výrobu piva do Veľkého Šariša. V poľnohospodárstve prichádza k poklesu vo výrobe. V regióne je rozšírená hlavne rastlinná výroba. Druhy pestovaných rastlín v regióne sa mierne líšia v závislosti od zemepisnej šírky a nadmorskej výšky. Takmer na celom území sa z obilnín

²⁶ ČEMAN, R. Všeobecnozemepepisná mapa : mierka 1 : 465 000. In *Zemepisný atlas Slovensko*, s. 25-26.

pestuje jačmeň a pšenica a na juhu aj kukurica . Ďalšími pestovanými plodinami sú na severe zemiaky a ľan, v južnejších okresoch to je repa a chmeľ. Svoje miesto v poľnohospodárskej výrobe má tiež pestovanie zeleniny a ovocia.²⁷

Kotlinový charakter regiónu spôsobuje, že región leží mimo hlavnej dopravnej osi Slovenska. Najvýznamnejšou dopravnou tepnou je cesta prvej triedy č.64 v severojužnom smere z Nitry do Žiliny. Ďalšími cestami prvej triedy sú cesty z Trenčína do Zvolena a z Piešťan do Žarnovice v západo-východnom smere. Regiónom vedie taktiež železničná trať, ktorá ho spája s hlavným mestom Bratislavou cez Leopoldov a so severom Slovenska cez Žilinu.²⁸

²⁷ KOREC a kol., ref. 24, s. 91,108, 117,148.

²⁸ KOREC a kol., ref. 24, s. 91,108, 117,148.

5 PRÍRODNÝ POTENCIÁL REGIÓNU

5.1 Pohoria

Hornonitriansky región cestovného ruchu je obklopený pohoriami Tribeč, Vtáčnik, Kremnické vrchy, Žiar, Malá Fatra, Strážovské vrchy s podcelkom Malá Magura a Považský Inovec. Výnimku tvorí len južná strana okresu Topoľčany, ktorá je Podunajskou pahorkatinou prepojená s Podunajskou nížinou. Takmer polovicu pôdneho krytu regiónu tvoria lesy. Kombinácia týchto prírodných činiteľov predstavuje dobré podmienky pre pešiu turistiku, hipoturistiku, cykloturistiku, prímestskú rekreáciu, adrenalínové športy, poľovníctvo a v zime tiež pre zimnú turistiku a lyžovanie.

Tribeč. Na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu zasahuje do okresov Topoľčany a Partizánske. Patrí ku starým jadrovým pohoriam. Vybudované je kryštalickejšími bridlicami, granodioritmi, ale i horninami ako vápence, dolomity, kremence a bridlice. Typické pre Tribeč sú dubovo-hrabové, dubové a vo vyšších polohách bukové lesy. Vzhľadom na svoju nadmorskú výšku, geologické podložie a expozíciu ho pokrývajú zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá. Rastú tu vzácne a chránené druhy rastlín ako kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá a rad ďalších chránených druhov. Zo živočíchov sa tu veľmi dobre darí danielej a muflónej zveri, ktorá bola na toto územie privezená v roku 1867. Taktiež sa tu vyskytuje jelenia a v nižších polohách srnčia a diviacia zver. Zo vzácných dravcov sa v oblasti vyskytuje orol krikľavý a včelár obyčajný. Územie je bohaté aj na mnohé vzácne a chránené bezstavovce ako sú napríklad fúzač obrovský, nosorožtek obyčajný, cikáda viničová, sága stepná.²⁹

Vtáčnik. Na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu zasahuje do okresov Partizánske a Prievidza. Pohorie je súčasťou vulkanického Slovenského stredohoria. Medzi najrozšírenejšie horniny na jeho území patria andezity a ich pyroklastiká. Pre Vtáčnik sú typické bukové porasty a zmiešané porasty buka a jedle. Vrchol Vtáčnika pokrývajú bukové porasty krovitého vzrastu, nazývané tiež ako listnatá kosodrevina, spolu s pôvodným smrekom. Objavujú sa tu tiež horské druhy rastlínstva ako sú mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chľpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská, pozoruhodný výskyt má škarda sibírska a vzácne sa tu vyskytuje aj tis obyčajný. Zo zástupcov fauny sa v pohorí ojedinele vyskytujú pôvodné šelmy, rys ostrovid

²⁹ LACIKA, J. - ONDREJKA, K. Prírodné krásy Slovenska : Chránené krajinné oblasti, s. 46-48.

a mačka divá. Vyskytuje sa tu tiež jelenia, srnčia a diviacia zver. Zo vzácných dravcov sa v oblasti vyskytuje orol kriľavý, orol kráľovský a včelár obyčajný. Územie je bohaté aj na vzácne a chránené bezstavovce ako sú napríklad fúzač obrovský, cikáda viničová, sága stepná. V katastroch obcí Cígeľ a Lehota pod Vtáčnikom sú na svahoch Vtáčnika vybudované menšie regionálne lyžiarske strediská. Neďaleko Handlovej na rozhraní s Kremníckymi vrchmi sa nachádza lyžiarske stredisko nadregionálneho významu Remata.³⁰

Strážovské vrchy. Na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu zasahujú do okresov Prievidza, Bánovce nad Bebravou a Partizánske. Pestrú a zložitú geologickú stavbu predstavuje zastúpenie viacerých príkrovov, v dôsledku čoho na území vystupujú najmä vápence, dolomity a kremence, ktoré vytvárajú typické bralnaté vrchy. Prevládajúcimi, prirodzene rozšírenými, lesnými spoločenstvami sú bučiny. Vo vyšších polohách prevládajú jedľovo-bukové spoločenstvá s vyšším zastúpením ihličnatých drevín. Rastlinstvo územia sa vyznačuje bohatou a pestrou vápencovou flórou so zastúpením náročných teplomilných, horských a vysokohorských druhov. Veľmi cenné sú západokarpatské endemity ako poniklec prostredný, klinček včasný alebo soldanelka karpatská, ktoré prezentujú vývoj karpatskej flóry. Živočíšstvo v oblasti predstavujú prevažne druhy typické pre zónu listnatých lesov, v menšej miere stepného bezlesia. Vyskytuje sa tu mlok vrchovský, užovka stromová i hladká, sokol sťahovavý, myšiak lesný, jastrab lesný, včelár obyčajný a výr skalný. Početné zastúpenie má jelenia, srnčia, diviacia a muflónia zver, z veľkých šeliem v oblasti žijú medvede, vlky a rysy. V obciach Poruba a Valaská Belá v okrese Prievidza a v Závade pod Čiernym Vrchom v okrese Bánovce nad Bebravou sú na ich svahoch vybudované malé lyžiarske strediská.³¹

Lučanská Malá Fatra. Na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu zasahuje do okresu Prievidza. Rieka Váh rozdeľuje Malú Fatru na severnú Krivánsku a južnú Lučanskú. Takmer celý jej povrch pokrývajú lesy s prevažujúcimi bukmi a vo vyšších polohách smrečinami. Zo živočíchov tu žijú medveď hnedý, rys ostrovid, vydra riečna, vlk obyčajný, mačka divá, orol skalný, výr skalný, tetrov, hlucháň, murárik červenokrídly ale tiež srnčia a jelenia zver. Nachádzajú sa tu veľmi dobré terény na lyžovanie. V katastrálnom území obce Kľačno v nadmorskej výške 830-1070 m n.m. sa

³⁰ LACIKA - ONDREJKA, ref. 29, s. 46-48.

³¹ LACIKA - ONDREJKA, ref. 29, s. 54-57.

nachádza lyžiarske stredisko Fačkovské sedlo s nadregionálnym významom. V blízkosti obci sa nachádza ešte jedno menšie stredisko s rovnomenným názvom Kľačno.³²

Považský Inovec. Na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu zasahuje do okresov Bánovce nad Bebravou a Topoľčany. Jedná sa o jadrové pohorie vystavané na povrchu hlavne vápencami a dolomitmi. Na území pohoria sa stretávajú teplomilné aj horské druhy rastlinstva. Lesy sú prevažne listnaté, prevažujú dubiny, dubohrabiny a v najvyšších polohách bučiny. Pestro zastúpené sú tu živočíšne druhy. V hojnom počte sa tu nachádza jelenia, srnčia a diviacia zver, z dravcov líška, mačka divá, rys ostrovid, vtáacie dravce ako myšiak, jastrab, ojedinele orol kráľovský. Žije tu množstvo druhov hmyzu (fúzače, roháče), plazy(slepúch, jašterice, vretenica) a obojživelníky (salamandra škvrnitá, skokany).³³

5. 2 Chránené územia

Na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu sa nachádza 37 maloplošných chránených území:

Tabuľka 1 Maloplošné chránené územia regiónu podľa okresov a kategórií

OKRES	Bánovce nad Bebravou	Topoľčany	Partizánske	Prievidza
MCHÚ				
PR	Čepúšky Jankov vršok Jedlie Kňazí stôl Kulháň Lutovský Drieňovec Smradľavý vrch Udrina Žrebíky	Čepúšky Holé brehy Kovarská hôrka Prieľačiny Solčiansky háj	Dobrotínske skaly Chynoranský luh Veľký vrch	Biely Kameň Buchlov Makovište Temešská skala
NPR	Bradlo Rokoš	Hrdovická		Rokoš Veľká skala Vtáčnik Vyšehrad
PP	Stará Bebrava	Belanov kút Čermiansky močiar Čertova pec	Nitrica	Hradisko Kobylnce Končitá Prielom Belanky Sivý kameň
NPP				Prepoštská jaskyňa

Zdroj: spracované podľa Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR. [online]. 2007. [cit. 2010.03.17.]. Dostupné na internete: <<http://uzemia.enviroportal.sk>>.

³² PAGÁČ, J. – VOLOSCUK, I. a kol. Malá Fatra, s. 11,13,96,118.

³³ KELE, F. Prírodné krásy Slovenska : Najvyššie vrchy, s. 111.

Do územia Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu zasahujú dve veľkoplošné chránené územia:

CHKO Strážovské vrchy. Chránená krajinná oblasť Strážovské vrchy bola vyhlásená v roku 1989. Viazá sa na dva geomorfologické celky, Strážovské vrchy a Súľovské vrchy. V Hornonitrianskom regióne zasahuje Strážovskými vrchmi do okresu Prievidza.³⁴

CHKO Ponitrie. Chránená krajinná oblasť Ponitrie bola vyhlásená v roku 1985. Nachádza sa v dvoch odlišných krajinárskych častiach: v Tribeči na juhozápade a vo Vtáčniku na severovýchode. Líšia sa po stránke geologickej stavby, typológie lesov, rastlinných a živočíšnych spoločenstiev.³⁵

5.3 Vodné nádrže

Významnou zložkou prírodného bohatstva regiónu je vodstvo. Lov rýb je aj v súčasnosti možný najmä na horných tokoch riek. Prehradením vodných tokov vznikli v regióne vodné nádrže využívané na letnú rekreáciu a tiež rybolov.

Vodná nádrž Duchonka. V peknom prostredí brezového hája 17 km severozápadne od okresného mesta Topoľčany, v nadmorskej výške 275 m sa nachádza vodná nádrž Duchonka. Leží v katastrálnom území obce Prašice, neďaleko zrúcaniny Topoľčianskeho hradu. Vznikla prehradením potoka Železnica. Okolitá príroda v spojitosti s vodnou nádržou robia túto oblasť atraktívnou v rámci letných dovolení pri vode, s ponukou turistiky a cykloturistiky po vyznačených trasách a rybolovu. Neďaleko od priehrady sa nachádzajú prírodné rezervácie Čepušky a Kulháň. Samotná vodná nádrž zaberá plochu 17 ha. Jej západná časť je lemovaná piesočnatou plážou. V bezprostrednej blízkosti nádrže sa nachádza rekreačné stredisko. Stredisko bolo hlavne v minulosti veľmi vyhľadávaným miestom pre rodinné dovolenky s možnosťou kúpania sa v nádrži. V súčasnosti je voda v nádrži na kúpanie nevyhovujúca.³⁶

Vodná nádrž Nitrianske Rudno. Obec Nitrianske Rudno je vzdialená 12 km od Bojníc. Preteká ňou rieka Nitrica, na ktorej bola vybudovaná vodná nádrž s plochou 89,7 ha. Tá slúži pre potreby tepelnej elektrárne v Novákoch. V letnej sezóne je turistami využívaná na kúpanie, windsurfing, vodné bicyklovanie, člnkovanie a iné vodné športy. Je

³⁴ LACIKA - ONDREJKA, ref. 29, s. 54-57.

³⁵ LACIKA - ONDREJKA, ref. 29, s. 46-48.

³⁶ *Duchonka* [online]. c. 2009. [cit. 2010.03.17.]. Dostupné na internete: <<http://www.prasice.sk/index.php/duchonka>>.

taktiež vyhľadávaným miestom pre rybárov. Na pravom brehu nádrže je vybudovaný autokemp.³⁷

5.4 Minerálne a termálne pramene

Najväčším prírodným bohatstvom Hornonitrianskeho regiónu sú minerálne a termálne pramene. Najviac minerálnych prameňov a vrtov sa nachádza v okrese Prievidza. Ich počet je 32. V okrese Topoľčany sa ich nachádza 8, v okrese Partizánske 11 a v okrese Bánovce nad Bebravou 5. Väčšina z nich sa nevyužíva vôbec. V cestovnom ruchu sa v súčasnosti využívajú len v Bojniciach, Bystričanoch a Partizánskom.³⁸

Bojnice. Prvá zmienka o bojnických termálnych prameňoch sa datuje do roku 1113. Na povrch sa tu prirodzeným výverom dostávala termálna voda 6 prameňmi z hĺbky 1200-1500 m. Tie sa postupne upchávali a vyvierali na iných miestach. Aby sa zamedzilo výverom na nechcenom mieste, bolo v kúpeľoch vybudovaných 9 vrtov. Ich denná výdatnosť je takmer 3 milióny litrov termálnej vody. Tá je charakterizovaná ako hydrogénuhličitanovo-síranová a vápenato-horečnatá. Dosahuje teplotu od 28,6 °C do 48,1 °C a obsahuje 760 mg minerálnych látok na jeden liter vody, čím nespadá do kategórie minerálnych vôd, ale patrí medzi akrotermy. Všetky bojnické pramene patria do skupiny liečivých vôd a ich liečivý účinok spočíva v pôsobení termických, chemických a fyzikálnych faktorov, ktoré sa vzájomne prelínajú a pri aplikácii pôsobia na organizmus pacienta spoločne. Bojnická liečivá voda je vhodná na liečbu nervových chorôb a nervového ústrojenstva. Okrem termálnych prameňov sa na základnú kúpeľnú liečbu používa aj liečivé bahno, ktoré dozrieva pri výveroch termálneho žriedla "Jazer".³⁹

Vďaka existencii termálnych prameňov vznikli v Bojniciach prvé kúpele už v 16.storočí. V roku 1955 získali Bojnické kúpele štatút kúpeľného mesta. Kúpele ležia na úpätí Strážovských vrchov v nadmorskej výške 297 m n.m. a z troch strán sú chránené pohoriami s bohatými listnatými a ihličnatými lesmi. Práve preto majú priaznivé klimatické podmienky s priemernou dennou teplotou vzduchu 9 °C a s 2000 slnečnými

³⁷ *Priehrada Nitrianske Rudno* [online]. b.r. [cit.2010.03.16.]. Dostupné na internete: <<http://www.nitrianskerudno.sk/index.asp>>.

³⁸ *Minerálne pramene Slovenskej republiky* [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/pramene.html#mapa>>.

³⁹ ELIÁŠ, M. Kúpele Bojnice, s. 70 a n.

hodinami v roku. Spolu so základom liečebných procedúr, ktorým je prírodná liečivá voda, vytvárajú ideálne kúpeľné podmienky.⁴⁰

Bystričany. Obec sa nachádza 20 km severovýchodne od okresného mesta Partizánske. Termálne pramene s teplotou vody od 42°C do 47 °C sa nachádzajú na viacerých miestach v areáli termálneho kúpaliska Chalmová, ktoré leží neďaleko miestnej osady Chalmová, približne v strede cesty medzi Partizánskym a Prievidzou. Okrem prírodných prameňov sú tu vybudované tri vrty s hĺbkou od 150 do 217 m s teplotou vody od 31 °C do 42 °C. Z týchto zdrojov sú plnené všetky bazény termálneho kúpaliska. Termálna minerálna voda má vplyv na regeneráciu síl chorých a pozitívne pôsobí na pohybové ústrojenstvo. Vyhľadávaná je pre svoje liečivé účinky po úrazoch a zlomeninách. Je charakterizovaná ako prírodná, síranovo-hydrouhličitanová, vápenato-horečnatá, hypotonická s mineralizáciou 900-1600 mg/l.⁴¹

Partizánske. Malé Bielice sú okrajovou mestskou časťou okresného mesta Partizánske. V katastri obce prirodzene vyviera teplá minerálna voda bez farby a zápachu, dosahujúca teplotu až 43 °C. Tá má priaznivé účinky najmä na pohybové ústrojenstvo, nervovú sústavu, rehabilitáciu, regeneráciu organizmu ale tiež na ľudí trpiacich chorobou z povolania. Vďaka existencii minerálneho prameňa bolo v minulosti v obci vybudované termálne kúpalisko a v súčasnosti vybudovaný nový komplex kúpeľov.⁴²

⁴⁰ ELIÁŠ, ref. 39, s. 33-35 a 66-71.

⁴¹ *Termálne kúpalisko Chalmová* [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.chalmova.sk/>>.

⁴² *Termálne kúpele Malé Bielice* [online]. 2009. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://lazne.ngi.cz/>>.

6 KULTÚRNY POTENCIÁL REGIÓNU

6.1 Okres Prievidza

Bojnický zámok.⁴³ Národná kultúrna pamiatka Bojnický zámok je jednou z najnavštevovanejších pamiatok na Slovensku a najnavštevovanejšou a najcennejšou pamiatkou Hornonitrianskeho regiónu. Je vybudovaný na travertínovej kope, na okraji Strážovských vrchov, v tesnej blízkosti mesta. Prvá zmienka o opevnenom útvare nachádzajúcom sa na mieste dnešného zámku pochádza z roku 1113. Prvý ranogotický kamenný hrad tu vyrástol v 13. storočí. V neskorších rokoch bol hrad majetkom viacerých významných šľachtických rodov, ktoré ho prestavali v gotickom a renesančnom štýle. V 17. storočí sa dostal do rúk Pálffyovcom, ktorý na hrade spravili veľké barokové úpravy. Dnešnú podobu romantického zámku so strmými strechami vežičiek, kaplniek a palácov nadobudol na prelome 19. a 20. storočia, kedy bol jeho posledným šľachtickým majiteľom Ján Pálffy. Návrh neogotickej prestavby zámku vypracoval architekt Jozef Hubert podľa vzoru stredovekých francúzskych zámkov nachádzajúcich sa v údolí rieky Loire. Po druhej svetovej vojne, sa v roku 1952 stal majetkom štátu a bol sprístupnený verejnosti ako múzeum. Súčasťou hradného komplexu je aj kvapľová jaskyňa, park a lesopark a ukážky sokoliarov a šermiarov.⁴⁴

V súčasnosti je zámok sídlom Slovenského národného múzea. Múzeum Bojnice je špecializované umeleckohistorické múzeum zamerané na dokumentáciu dokladov o umeleckohistorickom a stavebnom vývoji zámku Bojnice a vývoja neoslohov na území Slovenska. Bohatý zbierkový fond múzea je prezentovaný v rozsiahlych expozičných celkoch v priestoroch zámku, ale aj prostredníctvom zaujímavých výstav a produktov kultúrneho turizmu. Počas prehliadky zámku si návštevníci môžu prezrieť rozsiahlu expozíciu. V päťbokej veži sa nachádza Bojnický oltár talianskeho majstra Narda di Cione. Je to nádherná ukážka toskánskej sakrálnej maľby a najvzácnejší exponát v zbierkach Bojnického zámku. Zimná záhrada v sebe ukrýva trojportrét francúzskeho kráľovského páru, Márie Antoinetty a Ľudovíta VI. V Obrazárni a jedálni sa nachádzajú obrazy európskych maliarov od 16. po 19. storočie. Veľmi špecifickú atmosféru má Orientálny salón s vyrezávaným cédrovým obložením stien. Najvzácnejším exponátom Hudobného

⁴³ Pozri tiež prílohu 2.

⁴⁴ KOLLÁR, D. – NEŠPOR, J. Kultúrne krásy Slovenska : Hrady a zámky, s. 63-67.

salónu je sedacia súprava v štýle Ľudovíta XVI. Najkrajšou miestnosťou prvého poschodia stredného hradu je Mramorová sieň s podlahou zo žltého a čierneho mramoru. Ozdobou druhého poschodia je vyrezávaná predelová stena a Erbova sieň zariadená neogotickým a neorenesančným nábytkom. Rytierska sieň, s kolekciou palných zbraní zo 14. až 17. storočia, pripomína ducha rytierskych turnajov. Najvyšší bod prehliadky zámku s pohľadom na celý zámok, hradnú priekopu, parky, ZOO a široké okolie sa nachádza na citadele. V hrobke sa nachádzajú štyri sarkofágy z červeného mramoru. Odpočíva tu aj gróf Ján František Pállfy. V masíve travertínovej skaly priamo pod zámkom sa nachádza v priemere 22 m široká a 6 m vysoká prírodná kvapľová jaskyňa. Ústi do nej 26 m dlhá hradná studňa zo štvrtého nádvorja a nachádzajú sa tu aj dve sladkovodné jazierka, ktoré sú pravdepodobne súčasťou rozsiahlejšieho jaskynného systému. Súčasťou zámockého areálu je park vytvorený vo francúzskom štýle a lesopark. Pred vchodom do zámku rastie vzácna takmer sedemstoročná lipa kráľa Mateja.⁴⁵

Predstavitelia múzea využívajú priestory zámku pre tvorbu viacerých významných kultúrnych podujatí. Mnohé z nich sa konajú tradične už niekoľko rokov po sebe. Najznámejším z nich je Medzinárodný festival duchov a strašidiel, ktorý prebieha každoročne na prelome apríla a mája. Toto inscenované podujatie nadväzuje na Nočnú prehliadku s duchmi a sústreďuje sa na tie udalosti a príbehy z dejín bojnického zámku, ktoré v sebe skrývajú historické prekvapenia a strašidelné motívy zo známych legiend a povestí. Pre všetkých zaľúbených je každý 14. február pripravený Valentínsky víkend na zámku. Ako reakcia na predstavy návštevníkov spojené s filmovými a televíznymi rozprávkami realizovanými v interiéroch a exteriéroch bojnického zámku, vzniklo podujatie Rozprávkový zámok. Podujatie pripravované hlavne pre deti a mládež sa koná každoročne pred koncom školských prázdnin. Pri príležitosti veľkonočných sviatkov sú pripravované Veľkonočné prechádzky zámkom a na sviatok sv. Mikuláša je pre deti pripravovaný pestrý mikulášsky program. Medzi ďalšie organizované podujatia na zámku patrí Bojnické kultúrne hudobné leto, Šľachtické Vianoce a traja králi na zámku alebo marcové Rytierske dni.⁴⁶

Zoologická záhrada. Prvého apríla 1955 bola v Bojniciach otvorená prvá ZOO na Slovensku. Je jedinou štátnou ZOO na Slovensku a jej zriaďovateľom je Ministerstvo životného prostredia SR. Jej cieľom mal byť chov a prezentácia zvierat slovenskej fauny,

⁴⁵ *Múzeum Bojnice* [online]. 2009. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.snm.sk/?lang=svk&org=9§ion=home&show>>.

⁴⁶ *Kalendár podujatí* [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.bojnicycastle.sk/kalendar-sk.html>>.

jej atraktívnych druhov ako medveď, rys, diviaky, orly, bociany a i. Neskôr sa rozširovala aj o chov cudzokrajných zvierat. ZOO bola umiestnená v peknom prostredí zámockého lesoparku a postupne sa rozširovala. V súčasnosti je jej rozloha 41 ha z čoho 20 ha tvorí expozičná časť. Je vhodne umiestnená v strede Slovenska, vedľa atraktívneho zámku. Je najnavštevovanejšou slovenskou ZOO a jednou z najnavštevovanejších slovenských turistických atrakcií. Patrí k zoologickým záhradám všeobecného typu bez vyhradenej špecializácii. ZOO Bojnice je členom Svetovej aj Európskej asociácie zoologických záhrad a akvárií. Zúčastňuje sa a participuje na mnohých výchovných programoch. Chová sa tu približne 270 druhov živočíchov a 25 druhov živočíchov je zaradených do európskeho výchovného programu. V priestoroch ZOO sú viaceré oddychové plochy a ihriská pre deti, ZOO škola, občerstvenie v stánkoch, možnosť zakúpenia suvenírov a sledovanie cvičenia slonov.⁴⁷

K najvyhľadávanejším atrakciám záhrady patrí pavilón opíc s orangutanom bornejským. Veľmi bohaté na početnosť druhov sú vivária sladkovodných rýb. Obľúbené sú areály medveďov, pavilón šeliem, voliéra dravých vtákov ale tiež areály kopytníkov. K najvyhľadávanejším druhom ZOO patria leopard perzský, sup bielohlavý, dikobraz bielochvostý, emu hnedý, zebry, ťavy dvojhrbé, lamy a veľa ďalších. Ako v jedinej ZOO na Slovensku sa tu chová slon africký.⁴⁸

Múzeum praveku Slovenska.⁴⁹ Múzeum praveku vzniklo v roku 2007. Nachádza sa v historickom centre mesta Bojnice v areáli Prepoštskej jaskyne, pár minút chôdze od kostola sv. Martina, ktorý stojí na hlavnom Hurbanovom námestí. Samotná Prepoštská jaskyňa leží na okraji obrovskej travertínovej skaly, ktorá patrí k najväčším travertínovým útvarom na Slovensku. Má dĺžku 11 metrov a je vyzdobená hráškovitými stalagmitmi. Nad vchodom do nej sa vypína mohutný travertínový previs. Je vyhlásená za národnú prírodnú pamiatku. V roku 1926 v nej miestny prepošť objavil paleolitické nálezisko mimoriadneho významu. Podľa neho dostala jaskyňa svoje meno. Múzeum praveku Slovenska je náučnou prírodnou expozíciou sídliacou na mieste, kde žil neandertálec. Návštevníci sa môžu oboznámiť s dobou, v ktorej žil, aký viedol spôsob života v rámci svojho rodu, aké si zhotovoval nástroje a tiež aké nástroje tu boli objavené. Taktiež môžu vidieť aké zvieratá žili na území Bojníc, akým spôsobom tieto zvieratá neandertálec lovil a tiež kosti zvierat,

⁴⁷ ELIÁŠ, ref. 39, s. 102-104.

⁴⁸ *Základné INFO* [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.zoobojnice.sk/info.php>>.

⁴⁹ Pozri tiež prílohu 3.

ktoré sa tu našli. Pred jaskyňou je pod mohutným travertínovým jaskynným previsom vytvorená zaujímavá expozícia znázorňujúca život pravekých ľudí.⁵⁰

Prievidza. Prvá písomná zmienka o najväčšom meste regiónu pochádza z roku 1113. Veľmi dobrá poloha v centre Hornonitrianskej kotliny na sútoku Nitry a Handlovky prispela k tomu, že sa z nej stalo centrum celej kotliny. Z kultúrohistorických pamiatok sa v meste zachovali hlavne sakrálne stavby a meštianske domy. Najstarším kostolom v Prievidzi je rímskokatolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie, nazývaný tiež Mariánsky kostol. Ide o neskororománsky kostol postavený okolo roku 1260 na mieste hradiska na Mariánskom vršku v areáli mestského cintorína. Do 19. storočia bol viackrát prestavaný. Na Pribinovom námestí sa nachádza farský kostol sv. Bartolomeja apoštola. Je to pôvodne gotická stavba z konca 14. storočia. V 19. a 20. storočí bol kostol niekoľkokrát reštaurovaný. Zaujímavosťou exteriéru je umiestnenie slnečných hodín.⁵¹

Najvýznamnejšou pamiatkou mesta je piaristický rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice a Nanebovzatia Panny Márie⁵². Je to jedna z najkrajších barokových stavieb v strednej Európe. Bol postavený v druhej polovici 17. storočia podľa návrhu talianskeho architekta Biberelliho. Jeho dominantou je hlavný oltár s mramorovou stĺpovou architektúrou a s ústredným obrazom Nanebovzatia Panny Márie.⁵³

Hornonitriansky bankský skanzen - Baňa Cígel'. Obec Cígel' sa nachádza na severozápadnom úpätí pohoria Vtáčnik, 4 km od Prievidze. 2. júla 2003 bol v bani nachádzajúcej sa v katastri obce sprístupnený Hornonitriansky bankský skanzen. Jeho priestory sú výnimočné tým, že sa nachádzajú v dobývacom priestore časti bankského závodu, v ktorom sa aj naďalej vykonáva ťažba hnedého uhlia. Všetky priestory tvoriace súčasť prehliadkovej trasy sú autentické. Prehliadková trasa Hornonitrianskeho bankského skanzenu Baňa Cígel' začína jazdou bankským vláčikom v dĺžke 2 312 metrov do hnedouholnej bane. Pokračuje pešou prehliadkou podzemnými bankskými priestormi v minimálnej hĺbke 80 m pod povrchom, ktorej dĺžka je 566 m jedným smerom. Návštevníkov sprevádzajú bývalí baníci. Počas prehliadky sú využívané statické a funkčné bankské technické zariadenia, panely s výkladom a audio - vizuálna technika. Cieľom prehliadkovej trasy je poskytnúť návštevníkovi zážitok z prežitia rovnakej cesty, akú denne zažívajú baníci pri svojej práci, netradičným spôsobom oživiť banícke tradície na Hornej

⁵⁰ *Múzeum praveku Slovenska* [online]. c. 2008. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.muzeumpraveku.sk/index.php>>.

⁵¹ KOLEKTÍV. Encyklopédia miest a obcí Slovenska, s. 237.

⁵² Pozri tiež prílohu 4.

⁵³ KOLEKTÍV, ref. 49, s. 237.

Nitre, zachovať banské priestory pre budúce generácie v podobe, v akej zostali bezprostredne po dobývaní, umožniť nahliadnúť turistom do útrob zeme a zároveň im ukázať extrémne podmienky, v ktorých baníci denne vykonávajú svoju prácu. Prevádzkovateľom skanzenu je nezisková organizácia Združenie na záchranu baníckeho dedičstva Hornej Nitry.⁵⁴

Kostol sv. Mikuláša biskupa v Porube.⁵⁵ Obec Poruba leží v Hornonitrianskej kotline, severozápadne od mesta Prievidza. Významnou pamiatkou obce je katolícky kostol sv. Mikuláša biskupa. Ten je ukážkou stredovekého komplexu opevnenej vidieckej sakrálnej stavby s cintorínom. Postavený bol v prvej polovici 14. storočia v gotickom slohu, neskôr bol upravovaný aj v iných slohoch. Posledná renovácia prebehla v roku 1927. Je to jednolodňová stavba so štvorcovým presbytériom, zo severu prepojeným gotickým lomeným portálom so sakristiou. V západnej časti je situovaná veža so štvorcovým pôdorysom. V kostole sa zachovali gotické nástenné maľby zo začiatku 15. a 16. storočia. V posledných rokoch prebehla jeho pamiatková obnova.⁵⁶

Nitrianske Pravno. V minulosti prosperujúce mesto je dnes iba dedinou s vyše 3000 obyvateľmi. Leží 12 km severne od Prievidze. Najvýznamnejšie pamiatky obce sa nachádzajú na rozmernom štvorcovom námestí, ktoré si zachovalo mestský charakter. Jeho dominantnou stavbou je novogotický farský Kostol s'atia sv. Jána Krstiteľa. Ďalšou cennou budovou námestia je budova radnice zo začiatku 20. storočia. Celé námestie je obklopené meštianskymi domami, je vyhlásené za pamiatkovú zónu. V obci taktiež sídli vysunuté pracovisko Slovenského národného múzea so stálou expozíciou Múzea kultúry karpatských Nemcov, ktorá je orientovaná na dejiny a kultúru Hauerlandu (stredoslovenskej oblasti). Expozícia poskytuje pohľad na dejiny a kultúru Nemcov žijúcich v stredoslovenskej oblasti s dôrazom na Nitrianske Pravno a jeho okolie.⁵⁷

6.2 Okres Topoľčany

Zrúcanina Topoľčianskeho hradu.⁵⁸ Na dolomitickom brale Považského Inovca, nad približne 18 km od Topoľčian vzdialenou obcou Podhradie, sa nachádza zrúcanina

⁵⁴ *Hornonitriansky banský skanzen* [online]. c. 2007-2010. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.banskyskanzen.sk/>>.

⁵⁵ Pozri tiež prílohu 5.

⁵⁶ KOLEKTÍV, ref. 49, s. 246.

⁵⁷ LACIKA, J. 1000 zaujímavostí Slovenska, s. 106.

⁵⁸ Pozri tiež prílohu 6.

Topoľčianskeho hradu. Vedú k nej turistické chodníky z obce, značkované modrou a zelenou farbou. Topoľčiansky hrad bol postavený najneskôr v druhej polovici 13. storočia a jeho poslednými majiteľmi bol miestny rod Stummerovcov. Po ich odchode do kaštieľa v Tovarníkoch začal hrad pustiť. Na konci 19. storočia boli jeho ruiny zabezpečené pred rozpadom a jeho veža bola upravená do súčasnej romantickej podoby. Dominantou hradu je hranolovitá kamenná veža s charakteristickým prvkom stupňovito ukončenej veže. Obohnaná je zvyškami hradného paláca a vonkajšieho opevnenia s bránou. Po drevených schodoch je na ňu možné vystúpiť aj v súčasnosti. Z jej vrcholu je pekný výhľad na okolie, hrebene Tribeča, Vtáčnika a Považského Inovca.⁵⁹

Topoľčany. Najzaujímavejšou časťou okresného mesta je námestie M. R. Štefánika v strede mesta. Najkrajšími stavbami námestia sú secesná radnica z roku 1911 a Kostol nanebovzatia Panny Márie. Klasicistický jednod'ový chrám bol vybudovaný na prelome 18. a 19. storočia.⁶⁰

Kaštieľ v Tovarníkoch. V obci bezprostredne spojenej s Topoľčanmi stojí rozmerný kaštieľ s rozľahlým anglickým parkom. Postavený bol v rokoch 1600 – 1610 rodinou Beréňovcov. V druhej polovici 18. storočia ho dali jeho noví majitelia Stummerovci prestavať. V tomto období sa z neho stala honosná baroková rezidencia, ktorej podobu si zachoval dodnes. V súčasnosti je kaštieľ nevyužívaný a nachádza sa v nie práve najlepšom stave.⁶¹

Valy v Bojnej. Obec Bojná leží západne od okresného mesta Topoľčany, na úpätí Považského Inovca. V lesoch nad obcou bolo v posledných dvoch desaťročiach odkryté významne archeologické nálezisko z dôb Nitrianskeho kniežatstva a Veľkej Moravy. Archeológovia tu objavili unikátne artefakty celoeurópskeho meradla z raného stredoveku, ktorými sú pozlátené tepané plakety pochádzajúce z dôb pred príchodom Cyrila a Metoda. Tie sú dokladom prítomnosti kresťanstva na našom území pred ich príchodom. Bojná patrí k výnimočným ranostredovekým náleziskám svojho druhu v strednej Európe. Výskum na tomto mieste naďalej pokračuje.⁶²

Zrúcanina Oponického hradu. Na výbežku pohoria Tribeč nad obcou Oponice stojí zrúcanina Oponického hradu. Cesta k hradu vedie po turistickom chodníku značenom

⁵⁹ UHLÁR, V. a kol. Okres Topoľčany, s. 370.

⁶⁰ LACIKA, ref. 53, s. 112.

⁶¹ LACIKA, ref. 53, s. 112.

⁶² *Bojná - významné kniežacie centrum starých Slovanov* [online]. 2010. [cit. 2010.03.22.]. Dostupné na internete: <<http://www.snm.sk/?aktualne-vystavy-archeologicke&clanok=bojna-vyznamne-kniezacie-centrum-starych-slovanov>>.

zelenou farbou. Chodník vedie z Oponíc popri kaštieli a cesta na hrad trvá približne hodinu. Hrad bol postavený v 13.storočí. V roku 1945 bol definitívne opustený majiteľmi, ktorými boli Apponyiovci. V súčasnosti hradné ruiny vymedzujú holé obvodové múry okolo nádvorja hradu. Rozoznatelne a relatívne zachované sú veľká veža opevnenia, časti konštrukcií hradných palácov a hospodárskych budov.⁶³ Zrúcaniny hradu sú v súčasnosti prenajaté občianskemu združeniu Apponiana od Pamiatkového úradu v Nitre. Toto združenie sa snaží o záchranu hradu, o udržanie jeho súčasného stavu, s cieľom využívať ho ako turistickú atrakciu.⁶⁴

Apponyiho kaštieľ a múzeum v Oponiciach.⁶⁵ V obci Oponice stoja dva kaštiele. Väčší z nich je schátraný a v menšom renesančnom kaštieli sa nachádza Apponyiho múzeum. Postavený bol začiatkom 17. storočia a posledné stavebné úpravy mu dali neogotické prvky. Návštevníci múzea sa v ňom môžu oboznámiť s rodinou Apponyiových, ktorí sa najmä v 19. storočí prezentovali ako pokroková rodina Horného Uhorska. Možno tu obdivovať nástenné maľby, lovecké trofeje, nachádza sa v ňom knižnica a lákadlom je tiež albánska kráľovná Geraldína Apponyiová, ktorá tu v minulosti žila.⁶⁶

Rotunda svätého Juraja v Nitrianskej Blatnici.⁶⁷ Jeden z najstarších stojacich kostolíkov na Slovensku sa nachádza v lesoch nad obcou. Nitrianska Blatnica leží na hlavnej ceste z Topoľčian smerom na Piešťany, približne 11 km od Piešťan. Vznik kostolíka sa datuje do 11. storočia, avšak je možné že vznikol už oveľa skôr. Stredoveká rotunda s polkruhovou apsidou a dostavanou západnou vežou nadobudla svoju súčasnú podobu v roku 1655. O stredovekom pôvode stavby svedčí pôdorys lode a apsidy, inak sú fasády zjednotené s mladšími prístavbami. Priemer lode je 7,30 m a apsidy 3,65 m, teda presne polovica. Hrúbka múrov je približne 73 cm. V minulom storočí dostal novú strechu, novú dlažbu a uskutočnili sa aj iné malé úpravy. Kostolík aj v súčasnosti slúži veriacim ako pútnická kaplnka patriaca pod miestnu farnosť Rímskokatolíckej cirkvi a je v dobrom stave. Vďaka svojej odľahlej polohe v lesoch nad obcou ponúka kostolík krásne spojenie sakrálnej architektúry a krajiny.⁶⁸

⁶³ KRIŽANOVÁ, E. – PUŠKÁROVÁ, B. Hradý, zámky a kaštiele na Slovensku, s. 149.

⁶⁴ *Občianske z Združenie Apponiana* [online]. 2009. [cit. 2010.03.13.]. Dostupné na internete: <<http://www.krchnava.com/hradoponice/apponiana.htm>>.

⁶⁵ Pozri tiež prílohu 7.

⁶⁶ *Apponyiho múzeum v Oponiciach* [online]. c. 2009. [cit. 2010.03.13.]. Dostupné na internete: <<http://www.muzeum.sk/default.php?obj=muzeum&ix=amoe>>.

⁶⁷ Pozri tiež prílohu 8.

⁶⁸ *Nitrianska Blatnica* [online]. 2009. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/3890/nitrianska-blatnica>>.

6.3 Okres Partizánske

Literárne múzeum A. S. Puškina v Brodzanoch. Obec leží na ľavom okraji údolia rieky Nitry, pod kopcami pohoria Tribeč. 2 km na sever leží Partizánske a 15 km na juh Topoľčany. Významnými pamiatkami obce sú kaštieľ a schátraný letohrádok Babylón zo začiatku 20. storočia, ktorý stojí na Hôrke nad dedinou. Neďaleko od neho stojí evanjelická kaplnka s hrobkou majiteľov brodzianskeho kaštieľa.⁶⁹

Najväčším lákadlom obce je renesančný kaštieľ zo 17. storočia⁷⁰, v ktorom sídli Literárne múzeum Alexandra Sergejeviča Puškina. Múzeum vzniklo v roku 1979 a je pracoviskom Slovenskej národnej knižnice v Martine. Toto múzeum je okrem Moldavska jediné mimo územia Ruskej federácie, ktoré je venované Puškinovi. Samotný Puškin kaštieľ ani Brodzany nikdy nenavštívil, iba matka niekdajšej majiteľky kaštieľa Alexandra Gončarovová, bola jeho švagrinou. Na prízemí kaštieľa je inštalovaná expozícia o slovensko-ruských literárnych vzťahoch a miestnosť venovaná dielam A.S. Puškina, a tiež jeho vplyvu na slovenský literárny život. Na poschodí je pôvodný interiér kaštieľa. Historické salóny zaujmú dobovým nábytkom a bohatou obrazovou výzdobou. Súčasťou areálu dvojposchodového štvorkrídlového kaštieľa s výraznými hranolovými vežami a romanticky upraveným nádvorím s arkádami je tiež rozsiahly anglický park s vodnými kaskádami. Nachádza sa v ňom pomník A.S. Puškina a busty viacerých významných osobností slovenskej a ruskej literatúry od popredných slovenských výtvarníkov.⁷¹

Klátová Nová Ves. Juhovýchodne od mesta Partizánske, v obkľúčení vrchov Tribeča, sa nachádza obec Klátová Nová Ves. V obci stojí viacero významných architektonických pamiatok. Jednou z nich je opevnená renesančná tvrdza zo 16. storočia, ktorá v súčasnosti slúži ako obecná obradná sieň. V miestnej časti Janova Ves sa nachádza kaštieľ z konca 16. storočia, ktorého dominantou je pristavená dvojpodlažná secesná vila. Okolo kaštieľa sa rozprestiera rozľahlý park s rybníkmi.⁷²

Najkrajším kaštieľom obce je neobarokový kaštieľ z polovice 18. storočia.⁷³ Dnešnú podobu mu dal v roku 1982 majiteľ Leopold Haupt-Stummer. V roku 1977 sa jeho majiteľom stal Slovenský štatistický úrad a začalo sa s jeho nákladnou obnovou

⁶⁹ *Brodzany* [online]. 2008. [cit. 2010.03.14.]. Dostupné na internet: <<http://brodzany1.szm.com/>>.

⁷⁰ Pozri tiež prílohu 9.

⁷¹ *Literárne múzeum S.A. Puškina v Brodzanoch* [online]. 2009. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <http://www.muzeum.sk/default.php?obj=muzeum&ix=masp_snlm>.

⁷² LUKAČKA, J. – BÓNA, M – WIEDERMANN, E. Kultúrne-historické pamiatky obce Klátová Nová Ves, s. 29-31 a 41-43.

⁷³ Pozri tiež prílohu 10.

a rekonštrukciou. Od roku 1986 slúži ako jeho školiace pracovisko a v tom istom roku bol zaradený medzi národné kultúrne pamiatky. Kaštieľ vytvára nepravidelný a členitý stavebný celok. Typickou črtou objektu je okrúhly schodiskový pavilón. Štýlová výzdoba jeho interiéru pripomína francúzsky rokoko. S prestavbou kaštieľa bola spojená aj úprava a rozšírenie staršieho parku na plochu 5 ha, ktorú dosahuje až dodnes.⁷⁴

Na vrchole kopca Chríb, vo východnom okraji miestnej časti Sádok stojí kostol Panny Márie.⁷⁵ Nedávny výskum identifikujúci viacero románskych etáp vývoja kostola priniesol informácie o vzniku jeho najstarších častí najneskôr v 12. storočí. Z pôvodného malého jednoloďového kostola sa zachovala len severná stena lode. Z ranogotickej prestavby sa v interiéri kostola zachovali súvislé plochy maľovanej výzdoby, taktiež sa zachoval neskororománsky portál neskôr včlenený do prístavby veže. V rokoch 1957 - 1958 boli obnovené fasády a zrekonštruovaný okružný múr vymedzujúci dodnes funkčný cintorín. V roku 1992 bola zrekonštruovaná aj strecha kostola. V súčasnosti je táto národná kultúrna pamiatka miestom konania pravidelných výročných omší a obľúbeným cieľom turistov.⁷⁶

Kostolík svätého Michala vo Veľkom Klíži.⁷⁷ Obec sa nachádza približne 20 km východne od Topoľčian a južne od Partizánskeho. V miestnej časti Klížske Hradište sa nachádza malý kostolík z 12. storočia. Stojí na svahu na okraji obce, uprostred cintorína. Jedná sa o románsky jednoloďový kostolík s polkruhovou apsidou, valcovou vežou a neomietnutým kamenným murivom. Nezvyčajným riešením je valcová veža na juhozápadnom priečelí, posunutá asymetricky doľava, čo nemôžeme nájsť nikde inde na Slovensku. V 19. storočí začal chátrať a obnovený bol v 30. rokoch minulého storočia. Kostolík stojí na doteraz využívanom cintoríne. V súčasnosti sa nachádza v relatívne dobrom stave, avšak bez vnútorného vybavenia.⁷⁸

Hornonitrianska hviezdáreň v Partizánskom. V roku 1988 bola v mestskej časti Malé Bielice otvorená a daná do užívania širokej verejnosti hviezdáreň. Zariadenie hviezdárne pozostáva z prednáškovej sály pre 68 návštevníkov, päť a pol metrovej kupoly. Prednášková sála je vybavená modernou audio - vizuálnou technikou. Uskutočňujú sa v nej rôzne semináre, vzdelávacie programy, školenia pre odbornú i širokú verejnosť. Hlavným astronomickým prístrojom hviezdárne je šošovkový ďalekohľad, ktorý umožňuje

⁷⁴ LUKAČKA – BÓNA - WIEDERMANN, ref. 64, s. 37-40.

⁷⁵ Pozri tiež prílohu 11.

⁷⁶ LUKAČKA – BÓNA - WIEDERMANN, ref. 64, s. 25-28.

⁷⁷ Pozri tiež prílohu 12.

⁷⁸ *Veľký Klíž - Klížske Hradište* [online]. 2009. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/2770/velky-kliz-klizske-hradiste>>.

zváženie v rozsahu od 56 do 375 krát. Cieľom hvezdárne je popularizácia astronómie, kozmonautiky a príbuzných vedných odborov. Základné pozorovacie programy adresované širokej verejnosti sa uskutočňujú v stredu, piatok a prvú sobotu v mesiaci.⁷⁹

Kaštieľ v Partizánskom. Najvýznamnejšou kultúrnohistorickou pamiatkou mesta je kaštieľ v mestskej časti Šimonovany. Kaštieľ Vodný hrad je pravdepodobne najstaršou stavbou svojho druhu na Slovensku. Leží uprostred zastavanej časti mesta a pozostáva z dvojpodlažnej budovy a hranatej veže. Postavený bol v 14. storočí a jeho súčasný vzhľad starobylej gotickej stavby je výsledkom prestavby z roku 1897.⁸⁰

6. 4 Okres Bánovce nad Bebravou

Uhrovec. Obec Uhrovec leží severovýchodne od okresného mesta Bánovce nad Bebravou, medzi kopcami Strážovských vrchov. Neďaleko obce sa nachádza zrúcanina Uhrovského hradu. Medzi najvýznamnejšie pamiatky obce patria Rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka, 2 kaštiele a pamätník 2. svetovej vojny nad obcou.

Obec je rodiskom dvoch významných slovenských dejateľov, Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka. Od roku 1965 je ich rodný dom⁸¹ vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a v súčasnosti sa v ňom nachádzajú tri expozície. Prvá z nich bola otvorená v roku 1965 pri príležitosti osláv 150. výročia narodenia Ľudovíta Štúra. Po rekonštrukcii objektu bola v roku 1979 verejnosti sprístupnená druhá, rozšírená expozícia. Obidve zachytávajú životné osudy, dielo a odkaz tohto mysliteľa, politika a spoluzakladateľa spisovnej slovenčiny. Prvá sa zameriava na rodinu, mladosť a názorné predstavenie mladých rokov Ľudovíta Štúra v rodisku. Vo veľkej miere sa venuje aj rodičom a súrodencom, ktorí sa tiež zúčastňovali budovania slovenskej kultúry. Druhá časť expozície vyjadruje hodnoty a osudy diel Ľudovíta Štúra. Ďalej sleduje a interpretuje jeho diela a zameriava sa na ich trvalé účinkovanie v našom spoločenskom živote, ktoré možno vidieť vo zveľaďovaní spisovnej slovenčiny a v sústavnom pripomínaní pôsobenia Ľudovíta Štúra na rôznych miestach Slovenska. O 106 rokov neskôr, v roku 1921, sa v tom istom dome narodil aj Alexander Dubček, významný európsky politik. V novembri 1995 tu bola otvorená tretia časť expozície zachytávajúca významné medzníky života najznámejšieho

⁷⁹ *Hvezdáreň v Partizánskom* [online]. 2009. [cit. 2010.03.14.]. Dostupné na internete: <<http://www.hvezdaren.sk/o-hvezdarni.html>>

⁸⁰ LACIKA, ref. 53, s. 113.

⁸¹ Pozri tiež prílohu 13.

Slováka novodobej histórie Slovenska vo svete. Rodný dom je v súčasnosti v správe Trenčianskeho múzea.⁸²

Renesančný kaštieľ nachádzajúci sa na vyvýšenine nad obcou bol postavený v 15. storočí ako rodinná opevnená kúria Zayovcov. V roku 1904 prešiel kaštieľ romantickou úpravou. Samotný kaštieľ tvorí dvojposchodová dvojkřídlová budova so stredným nádvorím, v ktorom je baroková studňa. Vo vnútri sa zachovali renesančné priestory s bohatým klenbovým systémom, ozdobnými krbmi, portálmi, výmalbou, pôvodnou keramikou dlažbou a so slávnostným barokovým schodišťom, kostolom a radom salónov. V jeho okolí sa rozprestiera park. Už v roku 1977 sa začala jeho pamiatková obnova, avšak z dôvodu nedostatku financií bola neskôr ukončená. Rovnaký stav trvá dodnes a interiér kaštieľa je pre návštevníkov uzavretý. Podobne nevyužívaný a uzavretý, nie vša v dezolátnom stave, je aj klasitistický kaštieľ z prvej polovice 19. storočia, ktorý sa nachádza v obecnej časti Látkovce juhovýchodne od Uhroviec.⁸³

Na Jankovom vršku, v nadmorskej výške 553 m nad obcou, sa vyníma mohyla s pylónom a mauzóleom, ktorá tu bola dostavaná v roku 1951. Slúži ako pamätník obetiam SNP a 2. svetovej vojny. Počas vojny boli na tomto mieste vybudované partizánske bunkre a v jednom z nich boli v roku 1944 nemeckými vojskami upálení 7 partizáni. Od roku 1951 sa tu každoročne 29. augusta konajú oslavy výročia SNP. Jankov vršok je tiež vyhlásený za prírodnú rezerváciu.⁸⁴

Zrúcanina hradu Uhrovec.⁸⁵ V nadmorskej výške 591 m n.m. nad obcou Uhrovské Podhradie, ktoré leží 13 km od Bánoviec nad Bebravou, sa v Strážovských vrchoch nachádza zrúcanina Uhrovského hradu. Z obce k nemu vedie turistický chodník označený zelenou farbou a výstup naň trvá pol hodinu. Z obce Uhrovec vedie na hrad taktiež značkovaný chodník, ktorý prechádza aj cez Jankov vršok.

Uhrovský hrad vznikol pravdepodobne medzi rokmi 1251 až 1293. Od 18. storočia sa jeho majitelia Zayovci presťahovali do kaštieľa v Uhrovci a hrad začal strácať svoj význam, až úplne spustol a zmenil sa na ruinu. Kvôli jeho odľahlosti od komunikácií a nepokojov sa do súčasnosti zachovala kompaktná ruina s peknými ukážkami vzájomného prerastania jednotlivých slohových období. Zo stavieb vyniká románska kaplnka s apsidou, ktorá je jednou z najzachovalejších románskych hradných kaplniek na území bývalého

⁸² *Uhrovec* [online]. b.r. [cit. 2010.03.13.]. Dostupné na internete: <<http://www.muzeumtn.sk/buxus/docs/expozicie/uhrovec.pdf>>.

⁸³ KRIŽANOVÁ - PUŠKÁROVÁ, ref. 58, s. 203-204.

⁸⁴ *Jankov vršok* [online]. b.r. [cit. 2010.03.14.]. Dostupné na internete: <<http://www.uhrovec.sk/jankov-vasok.phtml?id3=45848>>.

⁸⁵ Pozri tiež prílohu 14.

Uhorska a renesančný palác s oknami. V súčasnosti hrad udržuje Nadácia pre záchranu kultúrneho dedičstva.⁸⁶

Bánovce nad Bebravou. Najstaršou a najcennejšou kultúrnohistorickou pamiatkou mesta je starobyľý gotický kostol sv. Mikuláša biskupa ležiaci na návrší severovýchodnej časti mesta. Jeho vznik sa datuje do prvej polovice 15. storočia. Nachádza sa na cintoríne, obkolesený časťou kamennej ohrady staršieho pôvodu. Typickou črtou kostola je drevom obložená veža.⁸⁷

Kostol sv. Kozmu a Damiána v Kšínnej.⁸⁸ Obec Kšinná leží 17 km severne od Bánoviec nad Bebravou v údolí potoka Radiša. Zďaleka je viditeľný románsky jednoloďový kostolík s predĺženou polkruhovou apsidou, severnou sakristiou a drevenou vežičkou na západnej strane. Postavený bol pravdepodobne na prelome 12. a 13. storočia. Zachoval sa prakticky v pôvodnej podobe, bez výraznejších neskorších úprav. V roku 1949 bol jeho interiér zničený požiarom a v súčasnosti nie je vo veľmi dobrom stave. Spojitosť s pekným okolitým prostredím z neho robí lákadlo pre turistov.⁸⁹

Kostolík Narodenia Panny Márie v Otrhánkoch. Obec sa nachádza 6 km juhozápadne od Bánoviec nad Bebravou. V peknom prostredí na vyvýšenine na kraji obce stojí starý románsky kostolík, ktorého najstaršie časti pochádzajú pravdepodobne z 12. storočia. Pôvodný románsky jednoloďový kostolík s podkovovitou apsidou bol neskôr prestavaný v rôznych štýloch. Posledná prestavba kostolíka sa uskutočnila v roku 1834 v klasicistickom duchu a na západné priečelie bol nasadený vysoký štít s vežičkou. Takúto podobu si udržal dodnes. Naposledy ho opravili v roku 1978 v rámci pamiatkovej obnovy. V interiéri je odkrytá freska sv. Michala archanjela a na južnej strane lode pôvodné románske štrbinové okná. V súčasnosti sa nachádza v pomerne dobrom stave.⁹⁰

⁸⁶ KRIŽANOVÁ - PUŠKÁROVÁ, ref. 58, s. 204. a n.

⁸⁷ LACIKA, ref. 53, s. 110.

⁸⁸ Pozri tiež prílohu 15.

⁸⁹ *Kšinná* [online]. 2008. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/1743/ksinna>>.

⁹⁰ *Otrhánky* [online]. 2008. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/910/otrhanky>>.

7 ANALÝZA POTENCIÁLU HORNONITRIANKSEHO REGIÓNU CESTOVNÉHO RUCHU

Silné stránky

- bohatý kultúrohistorický potenciál: Bojnický zámok s národným až medzinárodným významom
- bohatý prírodný potenciál s existujúcou sieťou chránených území
- výskyt minerálnych termálnych prameňov: veľká nevyužívaná kapacita
- organizované podujatia: nadregionálneho významu na Bojnickom zámku
- existencia medzinárodne známych a vyhľadávaných Bojnických kúpeľov
- existencia významných archeologických nálezísk: Bojná, Prepoštská jaskyňa v Bojniciach, Čertova pec v Radošine
- existencia Zoologickej záhrady v Bojniciach
- existencia zimných lyžiarskych stredísk nadregionálneho významu: Fačkovské sedlo, Remata
- existencia stredísk pre vodnú rekreáciu: Duchonka, Nitrianske Rudno
- existencia termálnych kúpalísk: Chalmová, Čajka, Malé Bielice
- existencia rančov s ponukou hipoturistiky: Montyranč vo Vyšehradnom, Osada Dallas v Kľačne, Ranč pod Babicou v Bojnej
- existencia múzeí: Tribečské múzeum v Topoľčanoch, Apponyiho múzeum v Oponiciach, Slovenské národné múzeum v Bojniciach – Bojnický zámok, Múzeum praveku v Bojniciach, Banský skanzen v Cígeli, Literárne múzeum A. S. Puškina. v Brodzanoch, Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka v Uhrovci
- existencia banských tradícií a banských zariadení využiteľných v cestovnom ruchu
- existencia špecifických zariadení cestovného ruchu: Vodný svet Sebedražie, Sklený svet vo Valaskej Belej
- existencie siete cyklotrás, náučných chodníkov, turistických značkovaných chodníkov
- existencia prímestskej rekreácie: množstvo chat a chalúp v lazových a horských oblastiach regiónu
- existencia vinárskej oblasti v regióne: okolie Radošiny

- dobré podmienky pre existenciu vidieckeho turizmu a agroturizmu
- dobré podmienky pre adrenalínové športy: paragliding, parašutizmus
- výhodná poloha regiónu: obklopený krajmi a mestami s najväčším počtom kúpyschopných obyvateľov (Trnavský, Bratislavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský kraj) a v relatívnej blízkosti štátnych hraníc (ČR, Rakúsko, Maďarsko)

Slabé stránky

- poloha regiónu mimo hlavných dopravných ťahov na Slovensku
- nedostatočná kvalita ciest v regióne
- existencia ťažobného a chemického priemyslu
- znečistené a znehodnotenú životné prostredie v kotlinových častiach regiónu
- väčšina kultúrnohistorických pamiatok je v zlom stave alebo sa nevyužíva v cestovnom ruchu
- nedostatočná starostlivosť o kultúrnohistorické pamiatky, historické parky
- nedostatočná údržba cyklotrás, náučných chodníkov, turistických značkovaných chodníkov
- zlý stav existujúcich stredísk pre vodnú rekreáciu zlá kvalita vody vo vodných nádržiach: Duchonka a Nitrianske Rudno
- nedobudovanosť lyžiarskych stredísk a zlý technický stav ich horských prepravných zariadení: Vyšehradné, Poruba, Závada pod Čiernym vrchom, Lehota pod Vtáčnikom, Chvojnica, Fačkovské sedlo, Kľačno, Remata
- veľa sakrálnych pamiatok nie je bežne sprístupnených turistom
- sezónny charakter väčšiny zariadení cestovného ruchu, väčšina z nich je navštevovaná hlavne v letnej sezóne, naopak lyžiarske strediská hlavne v zimnej sezóne
- nedostatok kultúrnych podujatí v mimosezónnom období
- nedostatočná ponuka voľnočasových aktivít
- nerovnomerná návštevnosť regiónu, väčšina návštevníkov smeruje do severnej časti regiónu, do Bojníc (zámok, ZOO, kúpele)
- región nemá vytvorenú jednotnú tvár, chýba organizácia zastrešujúca celý región, absencia jednotného imidžového a propagačného materiálu
- nejednotný priestorový informačný systém

- slabá úroveň spolupráce jednotlivých zariadení a organizácií cestovného ruchu v regióne v koordinácii podujatí, v spoločnej propagácii a využití existujúcich zariadení

Príležitosti

- postavenie rýchlostných ciest R2 z Trenčína do Zvolena a R8 z Nitry do Prievidze a následné lepšie sprístupnenie regiónu
- obnova a využitie chátrajúcich kultúrnohistorických pamiatok a okolitých parkov, či už ako primárnu alebo sekundárnu ponuku cestovného ruchu
- využitie doteraz nevyužívaných zdrojov a kapacít termálnych vôd v regióne: pramene v Koši, Handlovej, nevyužívaná voda v Bojniciach, Chalmovej
- sprístupnenie sakrálnych stavieb turistom v bežnom čase
- dobudovanie a skvalitnenie služieb v lyžiarskych strediskách
- rekonštrukcia a skvalitnenie služieb v strediskách pre vodnú rekreáciu a termálnych kúpaliskách
- vybudovanie zariadení znižujúcich sezónnosť cestovného ruchu v regióne (aquapark, kryté bazény, zasnežovacie zariadenia)
- vybudovanie zariadení a služieb na krátanie voľného času (športové zariadenia, kultúrne podujatia)
- rastúci záujem o rozvoj vidieckeho turizmu a agroturizmu
- rastúci záujem o krátkodobé ozdravovacie, wellness pobyty, pobyty v prírode, letné pobyty pri vode
- plánované zavedenie rekreačných šekov a s tým súvisiaci nárast domáceho turizmu
- využitie štrukturálnych fondov EÚ
- oživenie remeselnej výroby, jej väčšia propagácia, zapojenie remeselných výrobcov do výroby suvenírov
- realizácia projektov: zábavný park v Bojniciach, prestavba kúpaliska Čajka v Bojniciach, výstavba golfového areálu vo Veľkých Ripňanoch
- vytvorenie jednotnej tváre regiónu, organizácie zastrešujúcej celý región, jednotného imidžového a propagačného materiálu
- vytvorenie jednotného priestorového informačného systému

Ohrozenia

- konkurencia ostatných regiónov Slovenska a zahraničia
- rozvoj konkurencie v kúpeľníctve v Trenčiansko-piešťanskom regióne
- nestabilné tržby spôsobené sezónnosťou v spojitosti s nízkym dopytom
- stagnácia alebo pokles životnej úrovne obyvateľov Slovenska, ktorí sú hlavným segmentom hornonitrianskeho trhu
- nesprávny postoj obyvateľov cieľových miest k cestovnému ruchu
- útlm ťažobného a baníckeho priemyslu a nevytváranie nových pracovných príležitostí môže spôsobiť zvýšenie nezamestnanosti a následné negatívne dôsledky pre rozvoj regiónu
- nízka cena produktov cestovného ruchu nevytvára dostatočné zdroje na modernizáciu a rekonštrukciu zariadení
- rast cien služieb
- vysoké výkyvy v dopyte po lyžovaní počas sezóny i v rámci týždňa
- nízka intenzita cestovania Slovákov, rastúce vycestovania do zahraničia
- rozdrobenosť regiónu a slabá spolupráca v rámci propagácie
- úpadok ľudovej architektúry a tradícií v nadväznosti na globalizačné procesy

Z analýzy vyplýva, že Hornonitriansky región cestovného ruchu disponuje predpokladmi pre rozvoj takmer všetkých druhov cestovného ruchu a širokou škálou atraktivít využiteľných v cestovnom ruchu. Z veľkého množstva existujúcich kultúrnohistorických pamiatok sa v cestovnom ruchu využíva len malý počet. Väčšina z nich sa v súčasnosti nachádza vo veľmi zlom technickom stave a časť z nich sa využíva na iné účely. Obnova zrúcanín hradov, množstva schátralých kaštieľov a kúrií a technických pamiatok v obciach a mestách by umožnila ich ďalšie využitie. V súčasnosti sa v regióne nachádzajú príklady využitia kaštieľov ako ubytovacích a stravovacích zariadení v Čereňanoch v okrese Prievidza alebo v Šalgovciach v okrese Topoľčany. Niektoré objekty by sa mohli využiť podobným spôsobom, v iných by mohli byť zriadené kultúrne inštitúcie muzeálneho charakteru. Pobyt pri vode láka v lete množstvo turistov. V regióne sa nachádzajú, najmä v minulosti veľmi vyhľadávané, vodné nádrže Nitrianske Rudno a Duchonka. V súčasnosti disponujú značne znečistenou a na kúpanie nevhodnou vodou. Taktiež priľahlé rekreačné zariadenia sa nachádzajú v zlom stave. Vyriešenie problémov s čistotou vody a modernizácia rekreačných zariadení by k nim v lete prilákala

veľký počet ľudí. Región disponuje značným rezervoárom termálnej minerálnej vody, ktorá je využívaná na liečbu v kúpeľoch v Bojniciach a Malých Bieliciach alebo v termálnom kúpalisku v Chalmovej. Túto ponuku zariadení pre rekreáciu pri vode by vhodne doplnila výstavba nového aquaparku, ktorý by využíval dostupné zdroje termálnej vody. Existujúci aquapark by znížil sezónnosť ostatných rekreačných zariadení regiónu a zvýšil by jeho konkurencieschopnosť v tomto odvetví cestovného ruchu. Pobyty pri vode a kultúrno-poznávací turizmus sú najperspektívnejšími odvetviami cestovného ruchu v regióne.

Hornonitriansky región cestovného ruchu je v súčasnosti iba imaginárna oblasť vyčlenená v dokumente Regionalizácia cestovného ruchu Slovenska z roku 2005. V tejto oblasti je v súčasnosti vytvorených viacero regiónov. Najvýznamnejším je región Horná Nitra, ktorý zahŕňa len územie okresu Prievidza. Je v ňom zriadené regionálne združenie cestovného ruchu, ktoré združuje subjekty podnikajúce v cestovnom ruchu a tiež samosprávy miest a obcí, ktoré majú záujem na rozvoji cestovného ruchu. Jeho cieľom je jednotná propagácia regiónu na Slovensku aj v zahraničí. Tento región disponuje veľkým množstvom atraktivít, ktoré by boli najvyhľadávanejšími aj v rámci Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Ostatné okresy regiónu sú ako cieľové miesta cestovného ruchu prezentované len veľmi málo a nie sú v nich vytvorené podobné združenia. Pričlenenie subjektov podnikajúcich v cestovnom ruchu, miest a obcí z okresov Topoľčany, Partizánske a Bánovce nad Bebravou k už existujúcemu regiónu Horná Nitra by vytvorilo silný región cestovného ruchu v rámci Slovenska. Vytvorením jeho jednotnej imidžovej tváre, jednotnou propagáciou a s ponukou väčšieho množstva atraktivít pre cestovný ruch by mohol prilákať väčšie množstvo turistov.

ZÁVER

V bakalárskej práci sme zhromaždili prírodný a kultúrny potenciál Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Tento región disponuje veľkým počtom prírodných alebo kultúrnych atraktivít využiteľných v cestovnom ruchu. O Bojniciach, ich zámku, kúpeľoch alebo zoologickej záhrade bolo už napísaných veľa prác a sú známe veľkému počtu obyvateľov Slovenska.

Prínosom práce je zhromaždenie a popísanie menej známych atrakcií cestovného ruchu, akými sú románske kostolíky regiónu, banský skanzen v Cígeli, Múzeum praveku v Bojniciach, hvezdáreň v Partizánskom alebo termálne kúpaliská Chalmová a Malé Bielice.

Z prírodného potenciálu sme popísali pohoria Tribeč, Vtáčnik a Strážovské vrchy, ktoré svojou rozlohou pokrývajú veľkú časť regiónu a ponúkajú dobré podmienky pre existenciu hlavne prímestskej rekreácie a pešej turistiky ale tiež menších lyžiarskych stredísk. Taktiež sme charakterizovali Lučanskú Malú Fatru, ktorá zasahuje do regiónu len minimálne. Ponúka však výborné terény na lyžovanie a existenciu lyžiarskych stredísk. V podkapitole pohoria sme osobitne nomenovali a nevenovali sa jednotlivým náučným chodníkom a cyklotrasám, ktoré sa nachádzajú v týchto pohoriach a sú taktiež lákadlom pre návštevu regiónu. Podarilo sa nám zhromaždiť všetky chránené územia regiónu. Maloplošné chránené územia sme zoradili do prehľadnej tabuľky. V kapitole prírodný potenciál regiónu sme sa ešte venovali vodstvu. Opísali sme vodné nádrže, ktoré sú vyhľadávané pre pobyt pri vode. Veľkú pozornosť sme venovali minerálnym a termálnym prameňom regiónu. Charakterizovali sme zloženie, účinok a využite tých, ktoré sa v súčasnosti využívajú v cestovnom ruchu.

V kapitole o kultúrnom potenciáli regiónu sme zhromaždili všetky známe ale tiež menej známe kultúrne atraktivity regiónu. Všetky sme zoradili podľa ich príslušnosti k okresu a následne od najvýznamnejších po menej významné, s prihliadnutím na ich miestnu lokalizáciu. Najviac kultúrnych atraktivít sa nachádza v okrese Prievidza. Leží tu mesto Bojnice, ktoré je najnavštevovanejším mestom regiónu. Na malom priestore sa tu nachádzajú zámok, kúpele a ZOO, ktoré spolu s ďalšími atraktivitami mesta a blízkeho okolia tvoria nosnú časť potenciálu celého regiónu. Medzi kultúrne dedičstvo regiónu patrí aj nespočetné množstvo kostolov, ktoré sa nachádzajú v každej obci regiónu. V kapitole sme sa pozornejšie venovali len najväčším a najkrajším z nich a tiež starým románskym

kostolík, ktoré sú cenné aj vďaka svojej polohe v peknom prírodnom prostredí, mimo zastavaných častí obcí.

Analýza potenciálu cestovného ruchu Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu ukázala, že ťažiskovými formami cestovného ruchu regiónu v blízkej budúcnosti budú kultúrno-poznávací a rekreačný cestovný ruch. Na prilákanie turistov navštevujúcich Bojnice a okolie by sa mali ostatné časti regiónu pridružiť k existujúcemu regionálnemu združeniu Horná Nitra alebo vytvoriť nové spoločné združenie. To by ich zjednotilo a vytvorilo spoločný región cestovného ruchu, ktorý by mal za úlohu vytvoriť jednotný imidž, priestorový informačný systém a propagáciu regiónu. K zvýšenej návštevnosti by prispela rekonštrukcia a využitie v zlom stave sa nachádzajúcich historických objektov a taktiež obnova a dobudovanie zimných a letných rekreačných zariadení. Veľkou slabinou cestovného ruchu v regióne je jeho sezónnosť. K jej odstráneniu by prispelo vybudovanie aquaparku v regióne, zavedenie skibusov do lyžiarskych stredísk alebo turistických autobusov, ktoré by prevádzali turistov medzi jednotlivými atrakciami regiónu. K zmierneniu sezónnosti by prispel aj vznik nových veľkých organizovaných podujatí.

V diplomovej práci sa chceme venovať vytvoreniu produktu kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu, Románska sakrálna cesta. Románsky sloh je prvým univerzálnym umeleckým slohom stredoveku. Na Slovensku sa v súčasnosti nachádza málo pamiatok postavených v tomto slohu. Väčšinou sa zachovali len časti pôvodných stavieb postavených v románskom slohu, ktoré boli neskôr prestavané v inom umeleckom slohu. V Hornonitrianskom regióne cestovného ruchu stoja kostoly postavené v románskom slohu v Nitrianskej Blatnici, Veľkom Klíži, Klátovej Novej Vsi, Kšínnej, Otrhánkach a Diviackej Novej Vsi. Podstatou tejto tematickej cesty by bol ucelený okruh spájajúci tieto zachované románske kostoly na území Hornonitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Alternatívou by bolo tiež rozšírenie poznávacej cesty aj do okolitých regiónov cestovného ruchu, v ktorých sa nachádzajú románske kostolíky, predovšetkým Nitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Ďalšou možnosťou by bolo zaradenie tiež svetských stavieb akými sú niektoré hrady alebo zrúcaniny hradov s románskymi prvkami (Uhrovec, Oponice) do tejto tematickej cesty. Cieľom vytvorenia tohto produktu cestovného ruchu by bolo vytvorenie možností pre bežné sprístupnenie týchto pamiatok turistom, ich propagácia, zvýšenie ich návštevnosti a zisk financií na ich rekonštrukciu a údržbu.

LITERATÚRA A PRAMENE

Knižné pramene:

- ČEMAN, R. Všeobecnozemepisná mapa : mierka 1 : 465 000. In *Zemepisný atlas Slovensko*. Bratislava : MAPA Slovakia, 1980. ISBN 80-88716-34-9. s. 25-26.
- ELIÁŠ, M. *Kúpele Bojnice*. Martin : Vydavateľstvo Matice Slovenskej, 2008. 120 s. ISBN 978-80-89208-84-5
- GÚČIK, M. a kol. *Cestovný ruch. Hotelierstvo. Pohostinstvo*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2006. 216 s. ISBN 80-10-00360-3
- KELE, F. *Prírodné krásy Slovenska : Najvyššie vrchy*. Bratislava : Dajama, 2007. 126 s. ISBN 978-80-89226-32-0
- KOLEKTÍV. *Encyklopédia miest a obcí Slovenska*. Lučenec : PS-LINE, 2005. 960 s. ISBN 80-969388-8-6
- KOLLÁR, D. – NEŠPOR, J. *Kultúrne krásy Slovenska : Hrady a zámky*. Bratislava : Dajama, 2008. 172. s. ISBN 978-80-89226-56-6
- KOREC, P. a kol. *Kraje a okresy Slovenska*. Bratislava : Q111, 1997. 392 s. ISBN 80-85401-58-4
- KRIŽANOVÁ, E. – PUŠKÁROVÁ, B. *Hrady, zámky a kaštiele na Slovensku*. Bratislava : Šport, 1990. 234. s. ISBN 80-7096-093-0
- LACIKA, J. *1000 zaujímavostí Slovenska*. Bratislava : Ikar, 2008. 384 s. ISBN 978-80-55115-7-19
- LACIKA, J. - ONDREJKA, K. *Prírodné krásy Slovenska : Chránené krajinné oblasti*. Bratislava : Dajama, 2009. 128 s. ISBN 978-80-89226-29-0
- LENOVSKÝ, L. a kol. *Cestovný ruch a kultúrne dedičstvo*. Nitra : FF UKF, 2008. 168 s. ISBN 978-80-8094-229-8
- LUKAČKA, J. – BÓNA, M – WIEDERMANN, E. *Kultúrno-historické pamiatky obce Klátová Nová Ves*. Topoľčany : Tristanpress, 2007. 54 s. ISBN 978-80-89173-18-1
- PAGÁČ, J. – VOLOSCUK, I. a kol. *Malá Fatra*. Bratislava : Príroda, 1983. 356 s. ISBN 64-023-83-03-1
- UHLÁR, V. a kol. *Okres Topoľčany*. Bratislava : Obzor, 1988. 437 s. ISBN 65-062-88

Internetové pramene:

Aponyiho múzeum v Oponiciach [online]. c. 2009. [cit. 2010.03.13.]. Dostupné na internete: <<http://www.muzeum.sk/default.php?obj=muzeum&ix=amoe>>.

Bojná - významné kniežacie centrum starých Slovanov [online]. 2010. [cit. 2010.03.22.]. Dostupné na internete: <<http://www.snm.sk/?aktualne-vystavy-archeologicke&clanok=bojna-vyznamne-kniezacie-centrum-starych-slovanov>>.

Brodzany [online]. 2008. [cit. 2010.03.14.]. Dostupné na internet: <<http://brodzany1.szm.com/>>.

Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva [online]. 2009. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/zakladne-dokumenty/deklaracia-nr-sr-o-ochrane-kutlurneho-dedicstva>>.

Duchonka [online]. c. 2009. [cit. 2010.03.17.]. Dostupné na internete: <<http://www.prasice.sk/index.php/duchonka>>.

Hornonitriansky banský skanzen [online]. c. 2007-2010. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.banskyskanzen.sk/>>.

Hvezdáreň v Partizánskom [online]. 2009. [cit. 2010.03.14.]. Dostupné na internete: <<http://www.hvezdaren.sk/o-hvezdarni.html>>.

Chránené územia v SR [online]. 2005. [cit. 2010.03.01.]. Dostupné na internete: <http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?c_id=2038>.

Jankov vršok [online]. b.r. [cit. 2010.03.14.]. Dostupné na internete: <<http://www.uhrovec.sk/jankov-vasok.phtml?id3=45848>>.

Kalendár podujatí [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.bojnycastle.sk/kalendar-sk.html>>.

Kšinná [online]. 2008. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/1743/ksinna>>.

Literárne múzeum S.A. Puškina v Brodzanoch [online]. 2009. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <http://www.muzeum.sk/default.php?obj=muzeum&ix=masp_snlm>.

Minerálne pramene Slovenskej republiky [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/pramene.html#mapa>>.

Múzeum Bojnice [online]. 2009. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.snm.sk/?lang=svk&org=9§ion=home&show>>.

Múzeum praveku Slovenska [online]. c. 2008. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.muzeumpraveku.sk/index.php>>.

Nitrianska Blatnica [online]. 2009. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/3890/nitrianska-blatnica>>.

Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike do roku 2013 [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/nova-strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu-sr-do-roku-2013/130538s>>.

Občianske z Združenie Apponiana [online]. 2009. [cit. 2010.03.13.]. Dostupné na internete: <<http://www.krchnava.com/hradoponice/apponiana.htm>>.

Otrhánky [online]. 2008. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/910/otrhaniky>>.

Počet obyvateľov podľa pohlavia a územia v okresoch a mestách Trenčianskeho kraja za rok 2008 [online]. 2009. [cit. 2010.03.10.]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=18174>>.

Pohyb obyvateľstva v Nitrianskom kraji za rok 2008 [online]. 2009. [cit. 2010.03.10.]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=17841>>.

Priehrada Nitrianske Rudno [online]. b.r. [cit.2010.03.16.]. Dostupné na internete: <<http://www.nitrianskerudno.sk/index.asp>>.

PUSR sa riadi týmito predpismi [online]. 2009. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www.pamiatky.sk/pamiatky/pamiatkovy-urad/zakladne-dokumenty>>.

Regionalizácia str. 1-22 [online]. 2005. [cit. 2010.03.01.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr-5699/127384s>>.

Regionalizácia – mapy [online]. 2005. [cit. 2010.03.01.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr-5699/127384s>>.

Rodný dom L. Štúra a Alexandra Dubčeka [online]. 2009. [cit. 2010.03.13.]. Dostupné na internete: <<http://www.muzeumtn.sk/expozicie/rodny-dom-l.-stura-a-alexandra-dubceka.html>>.

Štátna politika cestovného ruchu Slovenskej republiky [online]. 2007. [cit. 2010.02.27.]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/statna-politika-cestovneho-ruchu-slovenskej-republiky-6283/127968s>>.

Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR [online]. 2005. [cit. 2010.02.28.]. Dostupné na internete: <<http://uzemia.enviroportal.sk/about#PR-NPR>>.

Termálne kúpalisko Chalmová [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.chalmova.sk/>>.

Termálne kúpele Malé Bielice [online]. 2009. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://lazne.ngi.cz/>>.

Uhrovec hrad [online]. b.r. [cit. 2010.04.01.]. Dostupné na internete: <<http://www.zamky.sk/?q=node/3&mon=301269>>.

Ústava Slovenskej republiky [online]. c. 2010. [cit. 2010. 02.28.]. Dostupné na internete: <<http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1013>>.

Veľký Klíž - Klížske Hradište [online]. 2009. [cit. 2010.03.15.]. Dostupné na internete: <<http://www.apsida.sk/c/2770/velky-kliz-klizske-hradiste>>.

Základné INFO [online]. b.r. [cit. 2010.03.12.]. Dostupné na internete: <<http://www.zoobojnice.sk/info.php>>.

Zoznam právnych predpisov SR – ochrana prírody a krajiny [online]. 2007. [cit. 2010.03.01.]. Dostupné na internete: <http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?c_id=5348>.